

Izhaja ob 4 jutraj.

Stane mesečno 20— Din
za inozemstvo 30—
neobvezno

Oglasi po tarifu.

Uredništvo:

Miklošičeva cesta št. 16/1
Telefon št. 72

JUTRO

Dnevnik za gospodarstvo prosveto in politiko

Upravništvo:

Ljubljana, Prešernov
ul. št. 54. Telef. št. 36.

Podružnici:

Maribor, Baravska ul. 9
Celje, Aleksandrova c.

Račun pri pošt. čekov.
zavodu št. 11.842

Ljubljana, 19. septembra.

O korupciji se zadnje leto mnogo govori in piše. Vse stranke jo obsojajo in se branijo priznati, da bi ji kolikaj dajale potuho. Nastopila je celo vlada, ki razglasa kot svojo prvo nalogo pobijati korupcijo. S tem je postala ta akcija čisto politična in strankarska ter je izgubila velik del svoje moralne sile. Ako bi ne bilo strankarskih zlorab antikorupcijskega gesla, ves narod bi radostno ploskal vsakemu resničnemu odločnemu nastopu proti črvi, ki po vojni razjeda mozeg vseh držav.

Nacionalni blok je predložil narodni skupščini dober zakon za pobijanje korupcije. Ta načrt vsebuje vse, kar treba v to svrhu in kar se doseže, da kajti kakor se draginje v zakonu zoper draginjo ne more izkoreniniti, tako z zakonom o korupciji ta bolezen se ne bo izlečena. A vlada je skupščino odgovorila, da predloži svoj načrt in ne izgubi »prednosti«. Vlada je silno ljubosumna, da bi poleg nje še kdo drugi hotel nastopiti proti korupciji. Korupcija je postala takorekoč njeno najmilnejše dete. Neprestano o njej govori — ne stori pa nič.

Po dveh mesecih besedičenja se niti vladni načrt ni objavil! Kar je v tem oziru prišlo najprej na svetlo, so pravni strokovnjaki takoj raztrgali in osmislili kot nezrelo delo, ki je le pesek v oči. Vsekako bo novi načrt boljši in bodi katerakoli vlada na krmilu, zakon za pobijanje korupcije se bo moral napraviti.

Medtem je vlada gosp. Davidoviča stikala po aktih, da najde kaj gradiva zoper bivše ministre — radikale. Mora se priznati, da je javnost z zanimanjem sledila temu delu. A izid ni nič kaj zadovoljiv, kajti kar je v tem dozdaj prišlo na dan to je v stanu precej omajati zaupanje v one, ki iščejo, a niso našli. Nesimpatično je, da se tozadevne gonje najbolj udeležujejo ljudje, ki sami niso nič boljši. Nesimpatično je, da se spravljaajo v javnost stvari, ki so na prvi pogled vsaj pretirane. Vladni listi n. pr. trde, da je pri neki tovarni vagonov bilo uporabljenih 400 milijonov dinarjev provizij, uradno pa se je takoj ugotovilo, da je dotična tvornica na dražbi dobila popravil za vsa skupaj le 50 milijonov dinarjev. Ministrstvo saobračaja ima sploh smolo z aferami in je med drugim obtožilo enega prejšnjih ministrov saobračaja, ker prodaja kart za železnice ni dal kakemu privatniku, ampak Zvezi tujske prometnih organizacij, ki s tem dohodkom vzdržuje propagando v korist tujskemu prometu t. j. najbolj Sloveniji in frekvenci na naših železnicah.

Vsa stvar se vodi tako partizanski in neprevidezno, da se že splošno govori, da bodo pravi krivci v obtem pretiravanju izginili in se poskrili. Že smo čuli tudi trditve: pretirava se, da se ne bi nič našlo...

Nacionalni blok dobro vé, da gre pri sedanjih gonjah le za partizanske cilje. Navzile temu je radi potrebnega pomirjenja javnosti, sklenil pristati na vsako zahtevo preiskave parlamentarnim putem. Stvar se naj razčisti do kraja, da bo enkrat mir. Ako je kdo kriv, najga zadenejo posledice, ako ni, naj zadenejo posledice onega, ki je po krivem dolžil. Lahkomiselno obdolževanje se bo najbolj izpodbilo s tem, da se obdolžitelj na priliko podnese svoje dokaze.

Vlada je z dosedanjim svojim nastopom žal izgubila moralno kvalifikacijo, da vodi antikorupcijsko akcijo. Kajti vse to, kar je prej drugim očitala, dela zdaj sama. Partizanstvo, ki ga je prej očitala radikalom, je prvo njeno pravilo, po katerem se odpuščajo uradniki in na njih mesta postavljaajo nekvalificirani partizani. Pridobljene pravice se s potezo peresa ertajo, kraljevi »ukazi« se ne izvršujejo. Nedolžni članki se zaplenjujejo. Vsak dan je po več mrtvih v spopadih med separatisti in nacionalisti. Ni miru ni reda in pa tudi zakonitost se je sramotljivo skrila. Dva meseca klerikalne vlade sta dokazala, da je ves kriv in vik proti »kororju in korupciji« bila samo priprava na lastni teror in na korupcijo v klerikalni režiji.

MEDNARODNI DIJAŠKI KONGRES.

Varšava, 19. septembra. s. Mednarodni dijaški kongres je soglasno sklenil sprejeti kot člane Estonsko, Latviško, Madžarsko, Bolgarijo in Turčijo. Pri glasovanju glede Madžarske so se zastopniki Češkoslovaške vzdržali glasovanja dočim je pri glasovanju o Rusiji glasovala južnoslovenska delegacija proti sprejemu.

„Vstop Radićevcev v vlado ni lahka stvar“

Tako pravi minister Pečić. — Vlada še nima odgovora od Radića in ne ve, kakšno stališče zavzame krona. — Jovanović in Pašić.

Beograd, 19. septembra. p. Vlada je napovedala, da se danes opoldne vrne minister Petrović, ki je sinoči odpotoval v Belje, da poroča kralju o razgovorih z radićevci in da se bo nato sestal ministrski svet, ki bo definitivno odobril »sporazum«. Tudi je za danes pričakovala definitivnega odgovora HRSS na propozicije, ki jih je morala staviti radićevcem glede njihovega vstopa v vlado.

Toda g. Petrović se ni vrnil, iz Zagreba pa tudi ni bilo nobenega odgovora. Vseled tega je situacija ostala danes na mrtvi točki.

Po vestih iz Zagreba se že dva dni vrtijo pri Radiću konference, kako naj odgovori HRSS g. Davidoviću. Včeraj se je ves dan mudil v Zagrebu minister Belmen, ki je na vse pretege pritiskal, da bi pridobil Radića za ugoden odgovor. Z vladine strani se sedaj Radiću naravnost grozi, da bo slabo zani, ako se ne uda. Današnja »Pravda« dokazuje, da sme Radiću biti republikanstvo in federacija samo taktika ne pa cilj. Ako bi pa ne akceptiral te politike, pravi »Pravda«, potem bi Srbe zadela težka in dolžnost polna naloga, da v imenu državnega jedinstva povedejo borbo proti vsem plemenskim frontam!

Iz dobro informiranih krogov je Vaš dopisnik dobil danes sledečo informacijo: Kralj se nahaja na Belju ter čaka, da bodo končani razgovori, ki se sedaj vodijo med Beogradom in Zagrebom. Pri teh pogajanjih so nastale velike težkoče. Radićevci so vzeli vstop v vlado zelo

enostavno in lahko. Tolmačili so, da bi bili njihovi ministri le nekaki delegati HRSS v kabinetu. To mišljenje pa se na merodajnem mestu ne akceptira. Radićevci morajo prevzeti polno odgovornost za svoje delo, ne le ono po zakonu in po parlamentarnem pravu, temveč predvsem tudi politično. To se pravi, da se morajo odreči republikanstvu in se prilagoditi obstoječemu ustavnemu stanju. Se le kadar bo Radić odgovoril na vprašanja, ki so s tem v zvezi, je pričakovati definitivnih odločitev.

Zagreb, 19. septembra. r. Radićev »Hrvat« objavlja danes intervju z ministrom Pečićem, ki je vzbudil v radićevskih krogih mučno senzacijo. Minister Pečić uvodoma izjavlja, da ni povoda za vznemirjenje. Vprašanje vstopa HRSS v vlado ni lahek posel, ker je treba o sporazumu diskutirati in se pogajati dalj časa, da bi mogel biti ta sporazum čim boljnejši. Javnost in časopisje morajo biti v tem pogledu strpljivejši. G. Pečić upa, da bo uspeh prav kmalu zasiguran, vendar pa se to ne bo zgodilo pred 20. oktobrom. Vlada sedaj pričakuje važne odgovore HRSS iz Zagreba, ki se morajo formulirati na sejah Radićeve stranke. Minister se nada, da se bo situacija po kraljevem povratku iz Belja normalno razvijala.

V popolnem nasprotju s to informacijo pa javlja »Hrvat«, da je minister Petrović včeraj odnesel v Belje ukaze o imenovanju radićevskih ministrov kralju v podpis.

Strahovi in senzacije

Režimski listi znova napovedujejo »puč« za strmoglavljenje vlade na 1. oktober.

Beograd, 19. septembra. r. Današnje režimske »Novosti« znova pogrevajo bajko, da se radikali in samostojni demokrati v zvezi z vojaškimi krogi pripravljajo, da bi sedanjo vlado nasilno odstranili. »Novosti« vedo celo za termin te napovedane revolucije, ki naj bi izbruhnila na Krstov dan t. j. 1. oktobra.

Iz režimskih krogov se širijo vedno znova govorice, da se pletejo zarote proti Davidoviću in Korošcu(!) in kar je po dobrih senzacij, ki imajo vse en in isti namen, odvrniti pozornost od mučne politične situacije.

Beograd, 19. septembra. p. Z ozirom na pisanje vladnih listov, da se je Pašić prilagodil stališču Ljube Jovanovića, je vaš dopisnik pooblaščen izjaviti, da to ni res. Nasprotno se sodi, da se Ljuba Jovanović popolnoma strinja s Pašićem. Danes se doznava, da Jovanović ne namerava več ostati predsednik narodne skupščine. Ta vest se tudi v uradnih krogih ne dementira. Govori se, da bi bil njegov naslednik g. Pečić.

Nevzdržno stanje ob južni meji

Kačaki vpad v Djakovico. — Posvetovanja vlade. — Arnavtski talci.

Beograd, 19. septembra. p. Medtem ko je vlada izdelavala in objavljala komunikacije, v katerem se hvali, kako ji je uspelo vzpostaviti ob južnih granicah popolno varnost, so kačaki (kakor javljamo na drugem mestu, op. ur.) vdrl v mesto Djakovico ter odpeljali tankajznejega sreznega poglavarja, za katerega sedaj zahtevajo 350.000 Din odkupnine, sicer da ga ubijejo. V Beogradu vlada ogromno ogorčenje in splošno se kar najostreje kritizira postopanje vlade, pod katero prihaja do incidentov, ki so naravnost gorostanski. Ogorčenje se zlasti obrača proti notranjemu ministru, pod katerega upravo se prilike v južni Srbiji slabšajo od dne do dne.

O mučnem dogodku je danes razpravljali tudi ministrski svet, v katerem vedno bolj prevladuje mnenje, da bo treba eksponirane obmejne kraje postaviti pod

vojaško upravo. To je očitno zadnja modrost današnjega režima.

V notranjem ministstvu se je vršila konferenca o ukrepih, s katerimi se naj zagotovi javna varnost v južni Srbiji. Nočoj so odpovali v Skopje dr. podtajnik Cemović, general Matić in šef javne varnosti v ministstvu notr. poslov Žika Lazić, da na lico mesta ukrepejo najnujnejše. Zena zajetega sreznega poglavarja je poslala vladi in poslanem obupen telegram: »črešite mojega moža«.

Dr. podtajnik Cemović je izjavil, da bo vlada skušala sreznega poglavarja osvoboditi, ne da bi bila primorana plačati poniževalno odkupnino. V to svrhu bodo oblasti aretirale deset najuglednejših Arnavtov ob meji ter jih držale kot talce, dokler kačaki ne izpustijo našega uradnika.

Seja ministrskega sveta

Beograd, 19. septembra. p. Nocoj je bila od 18. do 21. seja ministrskega sveta, na kateri se je naprej prečitelo in diskutiralo besedilo zakona o pobijanju korupcije. Predlagale so se gotovo izpremembe o pristojnosti komisij, posebno apelacijskih in kasacijskih sodnikov ter bo zakon dobil še nekatere korekture, nakar bo predložen narodni skupščini. Nato je vlada odobrila projekt uredbe o draginskih dokladah umirovljenecem. Ministrski predsednik Davidović je prečital brzojavke, ki so došle iz Južne Srbije glede spopadov s kačaki. Predloženo je bil projekt zakona o invalidih, razprava pa se je odgodila za sejo v ponedeljek. Ravnotako vprašanje o položaju ministrov na razpoloženju. Ministru pravde se je odgo-

VPRAŠANJE KONKORDATA.

Beograd, 19. septembra. p. Marinković in Davidović sta danes konferirala s poslanikom Smolako, z zagrebškim škofom dr. Bauerjem ter škofom v Djakovici dr. Aksamovićem o konkordatu z Vatikanom. Nato sta oba škofa imela konferenco z dr. Korošcem in dr. Spahom.

Sklicanje svetovne razorožitvene konference

Sklepi komisij in podkomisij Zveze narodov. — Razorožitvena konferenca se sestane v prvi polovici 1925. l.

Zeneva, 19. septembra. s. Danes zvečer je v podkomisiji tretje komisije pod predsedstvom dr. Beneša padla odločitev glede vpoklica svetovne razorožitvene konference. Po tem sklepu naj se razorožitvena konferenca skliče najkasneje do 15. junija 1925, potem ko bodo protokoli, ki jih bo izdalo peto zasedanje Zveze narodov o obligatornem sodstvu in sankcijah, ratificirani. Ta ratifikacija naj bi se izvršila do 15. maja 1925. Del članov podkomisije je želel, da se ratifikacija teh protokolov izvrši šele po razorožitveni konferenci in da stopijo protokoli o sankcijah in sodstvu šele z odločitvami razorožitvene konference v veljavo. Končno je prišlo do sporazuma, da se program petega zasedanja Zveze narodov najprej ratificira, vendar pa stopi v veljavo šele tedaj, ko bodo sklepi razorožitvene konference predloženi.

Stalna posvetovalna komisija Zveze narodov za vojaška, mornariška in aeronavtična vprašanja je končala svoja dela in je na prošnjo sveta Zveze narodov izdelala popoln osnutek o organizaciji, ki naj se predloži svetu Zveze narodov z ozirom na preiskovalno pravico, ki jo predvideva mirovna pogodba glede raz-

orožitve v Nemčiji, Avstriji, Madžarski in Bolgariji.

Zeneva, 19. septembra. j. Redakcijski odbor o obligatornem razsodišču je razpravljaj do danes popoldne in se je zedinil končno na resolucijo Angleža Hurta, ki predvideva tridelno postopanje: Posredovanje, poročilo mednarodnega razsodišča in razsodbo. Postopanje se bo uvedlo vedno avtomatično. Ker se osnutek Hurta zelo ujema s francoskim stališčem, so v krogih Zveze narodov sprejeli vest o tem osnutku z velikim zadovoljstvom.

POSVETOVANJA AVSTRIJSKE VLADE O ZENEVSKIH SKLEPIH.

Dunaj, 19. septembra. j. Po povratku zveznega kancelarja dr. Seipla iz Zeneve se je danes sestal ministrski svet, na katerem sta dr. Seipel in zunanji minister dr. Grünberger poročala o izidih ženevskih posvetovanj. Sklenjeno je bilo, da se pospeši sestava novega budžeta in se ta čimprej predloži narodnemu svetu. Poleg tega se je razpravljalo tudi o onih reformah, ki značijo po novem ženevskem paktu spremembo ustave.

Draginjske doklade za „stare“ upokojence

Beograd, 19. septembra. p. Na nocojšnji seji ministrskega sveta, je dobil finančni minister pooblastilo, da predloži finančnemu odboru, ki se sestane v ponedeljek 22. t. m., uredbo o draginjskih dokladah za upokojence. Namen uredbe je, da se zenačijo dohodki upokojencev po starem in novem uradniškem zakonu. Upokojenci po starem zakonu se delijo na one, ki imajo polno število službenih let in na one, ki jih nimajo. Upokojenci, ki so upokojeni po starem zakonu in imajo do 20 službenih let dobijo draginjske doklade od 700 do 1200 Din. Upokojenci, ki imajo nad 20 službenih let dobijo 900 do 1800 Din, upokojenci s polno pokojnino pa 1100 do 2200 Din. Upokojeni pokrajinski namestniki, predsedniki kasacijskega in apelacijskega sodišča, armijski generali, bani, predsedniki in člani državnega sveta in glavne kontrole, pooblaščen ministri v inozemstvu in uradniki iste kategorije, ki imajo 20 let službe dobijo 3000 Din, upokojeni ministri, ki imajo pravo na pokojnino, dobijo brez obzira na to, koliko let so služili 3000 Din. Upokojenci po novem zakonu dobijo pokojnino v duhu uradniškega zakona. Ta uredba naj velja od 1. septembra.

Nemčija in Zveza narodov

Berlin, 19. septembra. j. Na prihodnji seji državnega kabineta se bo razpravljalo o vprašanju note o vojni krivdi. Dalje se bo posvetovali ministrski svet o vstopu Nemčije v Zvezo narodov ter stopil zato v stik s tozadevnimi inozemskimi faktori, pri čemer pa se bo bolj upoštevala formalna kot materialna stran vstopa. Na sledeči seji bo ministrski svet proučil vprašanje nastopa nemških nacionalcev proti sedanjim vladim.

London, 19. septembra. s. »Daily Telegraph« poroča, da se lahko pričakuje prošnja Nemčije za sprejem v Ligo narodov na dan 23. septembra. Diplomati zaveznih držav v Berlinu razpolagajo že z zanesljivimi dokumenti, iz katerih natančno izhaja dejstvo, da bo Nemčija prošnja za sprejem samo pod dvema pogoji: zahtevala bo popolno politično enakopravnost ter zagotovitev stalnega mesta v svetu Lige narodov.

Sprememba v francoski diplomaciji

Pariz, 19. septembra. j. Herriot pripravlja kljub preobremenitvi z notranjepolitičnimi problemi, kakor draginjskim, uradniškim, budžetskim in alžirsko-lotriškim vprašanjem, tudi napovedano spremembo v francoskem diplomatskem zboru. Danes je konferiral s francoskim poslanikom v Washingtonu Jusserandem, ki bo moral tudi odstopiti. Radikalni pariski »Soir« doznava, da bo Herriot vprašanje mesta francoskega poslanika pri Vatikanu, čigar ukinjenje zahteva večji del vladne večine z ozirom na volilni program, tako rešil, da bo poveril posebnega poslanika svetnika pri kvirinalskem poslanstvu provizorično z opravljanjem poslov vatikanskega poslanstva.

Italijansko-švicarska pogodba

Bern, 19. septembra. s. Iz 20 členov obstoječe švicarsko-italijanske pogodbe glede splošnega razsodišča vsebuje več kot vse dosedaj sklenjene slične pogodbe. Pogodba predvideva, da se predloži brez izjeme vsa sporna vprašanja, ki jih ni mogoče rešiti diplomatskim putem, obligatorno posebnim instanci in potem, če bi ta ne mogla o njih odločiti, mednarodnemu razsodišču v Haagu. Za postopanje glede sporazuma bo postavljena stalna petčlanska komisija.

Rim, 19. septembra. j. Razsodiščna pogodba med Italijo in Švico, ki jo jutri podpisana, je sklenjena za dobo 10 let.

Madžarska in Rusija

Budimpešta, 19. setembra. s. Predstojajoč obnovitev diplomatskih odnošajev med Rusijo in Madžarsko so budimpeštanski gospodarski krogi pozdravili z velikim zadovoljstvom. Samo listi radikalnih Madžarov (na čelu jim »Vilag«) poročajo, da pride radi vzpostavitev rednih razmer med obema državama do burnih scen v parlamentu. Opozicijsko časopisje namreč smatra, da gospodarske koristi, katere bo imela Madžarska od pogodbe z Rusijo, nikakor ne more otehtati politične škode, ki bo sledila temu sporazumu. Zlasti dolže vlado, da je dala povod zato, da bo rusko poslanstvo v Budimpešti pričelo z dobro organizirano komunistično propagando.

DRUGI OBROK BLEEROVEGA POSOJILA.

Beograd, 19. septembra. p. Kakor doznava vaš dopisnik, se je med našo vlado in med Bleerovo grupo dosegel sporazum za izplačilo drugega obroka v znesku 10 milijonov dolarjev, od katerega bi se 3 milijone dinarjev izplačalo v bonih.

ODSTAVITEV POSLANIKA SMOOLAKE?

Beograd, 19. septembra. r. Zatrjuje se, da zahteva dr. Korošec odstavitev našega poslanika v Vatikanu dr. Smolake, češ da ni dovolj dober katoličan, da bi mogel zastopati državo pri »sv. Očetu«...

Borza

19. septembra:

CURIE: Beograd 7.375, New-York 529.75, London 23.62, Pariz 28.05, Milan 23.20, Praga 15.875, Budimpešta 0.0069, Bukarešta 2.75, Sofija 3.87, Dunaj 0.0074625.

DUNAJ: Devize: Beograd 978 do 982, London 316.300 do 317.300, Milan 3112 do 3124, New-York 70.935 do 71.185, Pariz 3757 do 3773, Praga 2130 do 2140, Curie 13495 do 13.458; valute: dinarji 975 do 981, lira 3090 do 3110; elektri (v tisočih ak): Trgovanka 28, Hrv. eskomptna 106, Jugobanka 98, Trbovlje 417, Jesenice 750, Juli-Süd 424, Bankverein 115.

PRAGA: Beograd 46.85, Dunaj 4.7025, Rim 149, New-York 33.95.

BERLIN: Beograd 5.86, Milan 18.95, Praga 12.57, New-York 4.19.

LONDON: Beograd 325, New-York 445.68, Dunaj 317.000, Praga 148.75, Rim 101.875.

NEW-YORK: Beograd 138.75, Rim 438.75, Dunaj 0.14125, Budimpešta 0.1325.

Pred odločilno bitko v Mariboru

Jutri, v nedeljo se vrše v Mariboru občinske volitve, katere proglašajo Nemci in nemškutarji za narodni plebescit — Zato je sveta dolžnost vseh Slovencev, da se volitev od zadnjega moža udeležijo in rešijo narodno čast Maribora.

DR. PAVEL STRMSEK:

Za naš Maribor

Pri prihodnjih volitvah v občinski odbor mesta Maribora ne gre toliko za gospodarska vprašanja kakor pa za naše kulturne zadeve.

Res je, kultura je mednarodna, kajti vsak narod mora prinesiti svoj kamenček k skupni zgradbi. Vendar pa imamo poleg vseobse kulture še nacionalno kulturo, ki je odsev moči in dela posameznega naroda. S tem, da so ovirali razvoj naše nacionalne kulture, so hoteli v prejšnjih letih zatreti našo narodnost. Ravno isti ljudje nastopajo sedaj zopet proti okrepitvi naše nacionalne kulture. Zato hoteli hočejo našo nacionalno moč in s tem oslabilo državno misel ob nemški meji naše države. Značilen za nemško agitacijo je odtok, da je mestna občina preveč žrtvovala za gledališče. Nemcem seveda ne gre za tisto vso, ki jo je vokal za gledališče občinski svet; boli jih le, da je mestna občina sploh podprla to našo najmenjše institucijo, da je ni pustila usahnuti takrat, ko vlada ni mogla dovolj zanj skrbeti. Boli jih, da naše gledališče ni prenehalo in se odprlo na stesajo nemški kulturi, da bi trimfiral nad slovensko siroto, ki je umrla predno je začela prav živeti... Mi smo veseli vsake kulture, ki pride v svojo kulturni misli k nam, ne bomo pa trpeli, da bi se pod to sveto in visoko firmo prinašalo politično seme in ubijala v nas naša najvišja in najsvetejša čustva, lastna vsakemu narodu, sveta pa še posebno narodu slovenskemu, ki je bil od ravno istih Nemcev dovolj dolgo zatiran, da ni smel in ne mogel gojiti svoje nacionalne kulture.

Enako je sovraštvo naših Nemcev tudi do študijske knjižnice. Tudi tu jim ne gre za tistih borih par tisoč Din, ki jih občina žrtvuje za študijsko knjižnico, ki je odprta tudi njim. Smrtno sovraštvo si je knjižnica pri njih že nakopala s tem, da sploh obstoja, zlasti pa še da je prevzela prostore v kazinskem poslopju bivaženega spomina. Sami je niso znali ustanoviti, sedaj ko je tudi in ko je slovenska, bi jo hoteli uničiti. Če samo na jezi in na sovraštvu naših

Nemcev do teh dveh naših institucij spoznamo, zakaj jim pravzaprav gre. Proč z vsako kulturo, če ni hkrati nositeljica nemškega duha in nemške prepotence! Enako pa moramo storiti tudi mi in reči: Pozdravljena kultura, pozdravljena tisočkrat, rko nam prinaša tudi nacionalno misel in krepi našo nacionalno zavest.

In tako bo nedelja tudi dan kulturnega dvoboja. Prepričani smo, da bo zmaga naša; zmaga pa mora biti tudi častna! Pri tem nikdo od naših ljudi ne sme mlačno, brezbržno, nezavedno stati na strani. Vsakogar si bomo ogledali in poklicali na odgovornost, vsakogar, ki bi nas pustil na cedilu takrat, ko stojimo v najhujšem nacionalnem boju, ko si hočemo na naši meji zagotoviti sadove zmage, ki je bila započeta na solunski fronti, zapечатena s krvjo naših najboljših ljudi na vseh bojiščih in pred vsem svetom priznana v mirovnih pogodbah.

VOLITVE SE VRŠE

Jutri, v nedeljo, od 8. — 17. ure. Dolžnost vsakega Slovenca, vsakega Jugoslovana je, da se volitev udeleži in spravi na volišče tudi vsakega omahljivca. Neodpusten naroden greh storiti, kdor ne gre voliti.

Vrzite kroglico vsi v prvo skrinjico

Nemška lista potvorjena!

Gosp. Pergler Franjo, posestnik in izdelovatelj vozov v Mariboru, Mlinska ulica 44, nas prosi, naj priobčimo njegovo izjavo, da ne kandidira on na nemški listi za občinske volitve v Mariboru in ni tozadevno. Kadar kaj podpisuje radi davkov. Ko je sin po časo Francu Pergler, ki je češkoslovaški državljani, ter zahteval od njega podpis na neko polo, češ, da pobira podpis ardi davkov. Ko je sin po časo pisju izvedel, da je postavljen med kandidate, je to takoj preklel, tako, da nikdo ne kandidira na nemški listi pod imenom Franc Pergler.

katoliški vera zahteva od njih, da so najboljši državljani!

Dandanes pa žalibog krožijo med nami ideje, ki kažejo pogubno nepravilnost. Pravi se n. pr. da za sodelovanje s kakim zlom zadostuje vsakrati razlog javne dobrine. Toda to je napačno! Tako sodelovanje, ki pač more biti le materialno, more opravičiti edino le neodvnljiva potreba in v namen, da se izognemo večjemu zlu!

Navaja se tudi še sodelovanje s socialisti v drugih državah; toda ker niso navajeni razlikovanja, zamenjajo popolnoma različno dejansko stanje. Ne glede na razliko miljeja in zgodovinskih, političnih in verskih razmer, je vse kaj drugega, če se ima opravke s stranko, ki je že dospela na oblast, kot pa da se tej stranki odpira pot in daje možnost prospeha. Stvar se bistveno razlikuje.

In je v resnici mučno za Očeta, da vidi, kako se njegovi dobri sinovi in dobri katoličani cepijo in bore med seboj. Čemu v imenu katoliških koristi obvezovati koga ali smatrati se za obvezanega, za naslonitev tjaka, kjer se izvaja program brezversstva, ki bi že samo po sebi izključevalo tudi katoliško vero?

Ravno tako ni katoliško, če se nasilje pretvarja v sistem, če se nadaljuje zmešnjava z istovetjenim splošnim koristi s poedinskimi ter pospeševanjem stvarnih in duševnih razmer, ki more dovesti le do mučnih nasprotij, do pogubnih posledic za javno dobro.

Ali bi ne bilo bolj koristno, da, potrebno in celo dolžnost za vse katoličane, da si kot temelj vsega svojega delovanja, tudi političnega, postavijo velika načela vere, ki jo izpovedujejo in katerim se ne more in ne sme odtegniti noben del njihovega življenja?

Papeževa beseda je jasna, ostra obsodba nekatoliške politike, ki jo uganjajo pod pretvezo katoliških koristi krščansko poboljšani boljševiki v Italiji in v drugih državah. Da bi ta beseda kaj izdala pri laških don Surrzh, ali naših Korošcih, pa seveda ni pričakovati. Kadar gre za korist stranke, je tem ljudem tudi papež — deveta brigada!

Pred desetimi leti

17.—21. september 1914.

Ko se je v dnevih od 14. do 16. sept. pokazalo, da se mislijo Nemci braniti na črti za Aisno in da jih s frontalnimi napadi ni mogoče vreči nazaj ter nadaljevati osvoboje — severne Francije in Belgije, je posegel generalissimus Joffre po isti metodi strategije, s katero je dosegel uspeh na Marni, to je, sklenil je obkoliti nemško desno krilo. Že po 12. septembru je zbiral večje čete na svojem levem krilu, da izvedejo v slučaju potrebe obkolitev; sedaj pa je poslal tjaka večje sile, ki so že 16. septembra stale pri Compiegne pripravljeni za napad, dočim so francoski konjeniški oddelki peizvedovali že mnogo severneje ter dospeli pri tem celo v bližino St. Quentin.

Dne 17. septembra pa je francosko levo krilo prešlo v splošen napad, skušajoč obkoliti Nemce v smeri na Carlepoint in Noyon. Uspeh bi vrgel vso nemško bojno črto iz tečajev, tako kakor se je zgodilo na Marni. Toda Nemci so bili že o pravem času spoznali nevarnost, ki jim preti — kar v dani situaciji, po tolikih uspehih obkoljevanja pač ni bilo težko — ter so na svoje desno krilo pripeljali močna ojačenja iz Lotaringije in iz Belgije. Francoski napad je kljub začetnim uspehom brz zadel na pripravljeno nemško armado, ki je sama nameravala izvesti — obkolitev francoskega levega krila. — tako da je situacija ostala po bojih 17. in 18. sept. v bistvu nespremenjena, le da se je sistem obrambnih jarkov na obeh straneh podaljšal še bolj proti zapadu. Obema nasprotnikom pa je ostal namen, vendarle obkoliti sovražno fronto; vprašanje je bilo, kdo bo mogel hitreje dovoziti dovolj vojaštva ter presenetiti nasprotnika. Joffre je pokazal v teh dneh več inicijativnosti in agilnosti, skoro da se je kazala tudi nasicer premoč na njegovi strani. Izredno naglo je poslal močne vojaške enote z vseh delov fronte po železnici in na avtomobilih na zapad ter zbral takorekč v trenutku močno armado v Amiensu pod poveljstvom generala Castelnau. Ta armada je dobila povelje napasti Nemce v bok ter v ta namen prodrati proti črti Chaulnes-Roy-Lasigny. Nemci so bili bolj počasni in so mnogo počasneje dovažali za odpor potrebne čete, tako da so Francozi, ko so 22. septembra pričeli z napadom iz Amiens, brz dospeli v bok Nemcem, zadevajoč pri tem skoro le na konjenico.

Dočim se je tako težišče bojne akcije prenašalo bolj in bolj na zapadni sektor fronte, boji tudi na ostali bojni črti niso mirovali. Vršili so se srditi napadi in protinapadi z obeh strani, pri katerih se ni moglo govoriti o skupni enotni bitki, dasi so se spopadi raztezali na vso črto od Compiegne do Verduna. Povečini se je v njih kazala še vedno ofenziva francoskih armad, ki so skušale v posameznih bojih zavzeti posamezne odločilne oziroma obvladujoče nemške postojanke, da bi s pomočjo teh krajevnih uspehov omajali sovražno fronto. Nemški protinapadi pa so skušali onemogočiti nasprotni uspehe, izravnavati lokalne poraze, v splošnem pa obdržati zavzeto bojno črto. Pri tem sta nasprotnika vedno bolj utrjevala bojna črta, ki je ostala v bistvu nespremenjena, ako se odtejejo manj važne krajevne izravnave. Tako se je baš v dnevih sredi septembra pričel oni sistem stoječega bojevanja, strelskih jarkov i.t.d., ki je ostal značilen za veliko svetovno vojno.

Posebne srditi so bili v onih dneh boji v centru, v sektorju med Craonne in Reims, kjer so sprva skušali Francozi prodrati za vsako ceno, kjer pa so Nemci mogli o pravem času nagraditi dovolj močne sile.

V teh bojih je starodavni Reims postal zelo eksponiran člen bojne črte same in nanj so prišle vse grozote moderne vojne, kakor sta jih pri nas pozneje izkusila Gorica in Bitolj. V teh dneh so pričele padati težke nemške granate na čudovite umetnine gotičskega stavbarstva, na slavno katedralo v Reimsu, v kateri se je vršilo stoletja kronanje francoskih kraljev. Nemci so cerkev zelo poškodovali — granate so vžgale oder na cerkvi in povzročile požar, — in vzbudili s tem ogorčenje vsega civiliziranelega sveta. Zogovarjali so se s trditvijo, češ, da so se nahajali na katedrali na stelu francoski artilerijski opazovalci, kar pa so Francozi odločno zanikali.

Na vzhodnih bojiščih se je v teh dneh težišče preneslo na delovanje v ozadju, na reorganizacijo armad in njih izpolnitev ter seveda na zasledovanje sovražnika.

Ob vzhodnopruski meji je dal Nikolaj Nikolajevič z največjo naglico, a tudi s polnim prevdrom zbirati nove armade, ki naj sprejmejo nemški napad s primerno pripravljenostjo, in sicer na črti Oswieciz-Grodno-Olita-Kovne, kjer je nameraval izrabiti silne gozdove in močvirja ter vrniti Nemcem z istim orožjem. Druga ruska armada se je zbiral v trdnjaskem trikotu Pultusk-Novogorodje-Varsava, kamor so dospeli tudi ostanki vojske Samsonova; ta armada naj bi znova pričela ofenzivo proti zapadu. Prusiji Rusi so smatrali boljše v Vzhodni Prusiji kot glavno ter so hoteli tu popraviti svoje napake in za vsako ceno premagati Nemce. Vsed tega so Rusi v izredno kratkem času obnovili svoje armade ob Vzhodni Prusiji in jih celo ojačili, tako da so tekom štirnajstih dni stale zopet popolnoma pripravljene za boj, kar je vzbudilo največje čudenje in začudenje pri Nemcih, ki so smatrali nasprotnika za uničenega. Nemški vojaški dopisniki so pričeli pisati, da ruske armade kratkoma rastejo iz tal...

Avstrijsko armado so smatrali Rusi kot povsem uničeno in tako demoralizirano, če ne more biti več sposobna za resen odpor. Zato niso pričakovali v Galiciji posebnih težav in tudi niso poslali tjaka večjih ojačenj. Ruske čete so preganjale Avstrijce brez prestanka, ujele vsak dan obilo novih ujetikov in vojnega materiala. Osobito hitro so Rusi zasledovali na obeh straneh Visle od Sandomierza navzgor, kjer so se jim oddelki Danklove armade komaj še pravočasno izmotali. Že dne 20. septembra so v južnem delu Ruske Poljske Rusi dospeli do reke Nide. V srednji Galiciji so Rusi 18. septembra osvojili obmošne utrdbе ob Sanu pri Sienčewu, dočim so Jaroslav zavzeli dne 21. septembra. Dne 22. septembra so šle ruske čete v široki črti čez San. Druge čete so prodrale proti Karpatskim prelazom.

Ta čas pa se je vozila armada Hindenburgova z največjo naglico iz Vzhodne Prusije v Slezijo, da prode v južno Rusko Poljsko ter reši razbite Avstrijce in zapodi Ruse nazaj, kakor se je tako lepo posrečilo v Vzhodni Prusiji.

Komunistični shod v Ljubljani

Sinoči se je vršil v Mestnem domu shod Neodvisne delavske stranke, na katerem je prišlo do ostrili demonstraciji proti vladi. V dvorani se je nabralo precej delavstva, ki je z odobravanjem sledilo izvajanjem govornikov.

Posebno ogorčenje je vladalo v dvorani, ko je sodrug Peterkovič žigosal hinavsko politiko klerikalcev napram delavstvu ter citiral »Slovenec« članek od 27. julija, ki se cedi ljubezni do svobode. Sedaj ko so se vsedli klerikalni svobodoljubari in prijatelji proletarijata na ministrske stolčke, pa se je pokazalo, da so hujši teroristi in sovražniki ljudstva, nego ostali buržui.

Sprejeta je bila resolucija, ki ugotavlja, da »vlada svobode« še vedno noče dovoliti delovanja delavskih strokovnih organizacij, niti ne odpre zopet njihovih lokalov, niti ne vrne zaseženega premoženja. Zadruge »Delavski Dom« v Ljubljani je še vedno zaprta. Polno delavcev je v ječah. Delavstvo zahteva: Takojšnjo odprtitev vseh delavskih strokovnih in kulturnih organizacij in svobodo delovanja Neodvisne Delavske Stranke Jugoslavije. Takojšnjo izpustitev Sedeja in vseh delavcev, ki se jih drži v preiskovalnem zaporu. Postavitev komisije za dogodke 1. junija v Trbovljah ob sodelovanju rudarjev; da se strogo izvajajo odredbe zakona o zaščiti delavstva; da se nemudoma razpiše volitve v delavsko zbornico in bolniško blagajno.

Po shodu je gruča mladih komunistov demonstrirala po mestu ter se zbrala končno pred justično palačo, kjer je kričala: Odprite ječe! Zivela sovjetska Rusija! Živio Radič! Živio Lemež!

Politične beležke

+ Huda blamaža klerikalne vlade. Včeraj smo javili, da je policija zabranila zadnjo številko »Učiteljskega tovariša«, češ da uvodnik vzbuja mržnjo proti državi kot celini. Stvar nam je na prvi pogled bila jasna, kajti mirni ton strokovnega glasila UJU je znan, pri tem pa je iskreni patriotizem našega učiteljstva takoj utrdil, da je v naprej izključena vsaka pisava, ki bi izživala mržnjo proti dinstveni državi. Danes je deželna kot tiskovna sodnija sklepala o tem članku in je zabranila članka razveljavila. Dotični stavek se je glasil: »Vlada zakona, reda in pravice je pričela v prosvetnem resoru s svojimi nasilnimi persekucijami organi. Za center svojih persekucij si je izbrala preganjanje članov UJU in preganjanje zastopnikov Sokola.« Ta kritika vlade gotovo ni pisana v takem tonu in duhu, da bi v čitateljskem krogu »Učiteljskega Tovarisa« mogla vzbuditi sovraštvo proti državi. Kdor se spominja na ton »Slovenca«, ko je bil v opoziciji, ne tam videl psujoco kritiko, ki je imela namen ne popravljati stanje v državi, marveč v prebivalstvu vzbujati mržnjo in za-

ničevanje proti državi sami. V ostalem je trditve »Učiteljskega Tovarisa« podprta s takimi dejstvi, da treba pač dotične krivce označiti za sovražnike države, ne pa kritikov. Kar dela g. Korošec v ministrstvu prosvete, presega vse meje. Poskrbelo pa se bo, da klerikalna drevesa ne zrastejo do nebes. — Karakteristično za klerikalno moralno je, da »Slovenec« o tej konfiskaciji molči kot grob... Že to je dokaz, kdo je imel svoje prste vmes, ko je policija naenkrat pričela konfiscirati patrijotične članke, pred razdirajočo propagando separatizma pa sme g. cenzor le — salutirati...

+ Drag kruh, poceni žito! Nizke plače, visoke carine! »Delavsko-kmetški list« piše, da je takol, ko je prišla nova vlada na površje, predvideval, da bodo stranke, ki tvorijo to vlado po svojih ministrih izpremenile svoje lepe demokratske in ljudske obljube v velekapitalistične in oduševske politike. Sedaj — pravi »Del.-kmet. list« — se njegovo preokovanje že uresničuje. Vlada je izjavila, da bo povečala carinske arije do zlate paritete. To se pravi, da se pri uvozu plača za vsak zlat dinar 17 Din, a ne več 9 Din kot dosedaj. »Del.-kmet. list« piše, da hoče vlada federalistov in avtonomistov na ta način »prebroditi gospodarsko krizo z odiranjem in izstradanjem delovnega ljudstva«, češ, da pomeni povečanje carinske arije ogromno podražanje vseh industrijskih proizvodov in povečanje davčnih bremen. Vlada odpravljala nadalje izvozno carino na žito. Ta ukrep je nož za dvema octrinoma, ki režejo tako po konsumentu, kakor po producentu. Profitirali bodo le razni žitni zavodi, veržniki in prekupčevalci zlasti v Vojvodini, na drugi strani bodo pa še bolj poskočile cene kruha. »Del.-kmet. list« piše: »Program je jasen: povečanje draginje, znižanje delavskih plač, podaljšanje delovnega časa in odiranje kmetov...« To je tista »socialna politika« turških in slovenskih klerikalcev.

+ Sramežljivost gospoda Prepeluha. Prepeluhov »Avtonomist« piše, da je »Jutro« poročalo, da bo vojni minister zahteval za prihodnje leto 4 milijarde dinarjev za vojaštvo. Nato je »Avtonomist« izračunal, da je 4 milijarde Din toliko kot 16 milijard kron in toliko kot 16 tisoč milijonov kron, kar sicer ni tako težak račun. Več truda mu je dalo, da je izračunal, da bi se s 4 milijardami Din lahko kupilo v enem samem letu 16 tisoč kmetij in da bi bilo na njih dobro preskrbljenih 80.000 oseb. Sramežljivo pa zamolči »Avtonomist«, da je »Jutro« pisalo o 4 milijardnem proračunu za vojaštvo, ko je opozorilo na javnost, da so naši klerikalni avtonomisti tisti, ki sestavljajo sedaj tako visok proračun. Zakaj ni povedal tega svojim bralcem tudi »Avtonomist«? Zakaj je tako sramežljiv, če treba povedati resnico na naslov SLS? G. Prepeluh tega ni storil zato, ker njegov poveljnik, g. Radič, podpisal in drži vlado, ki hoče dvigniti vojaški proračun na 4 milijarde Din! Iz tega pa sledi, da je tudi pri »Avtonomistu« hinavščina, ko pretaka krokolove solze čez militarizem. Ako že piše: »Stiri milijarde dinarjev, ali 16 tisoč kmetij pojde enostavno v zrak! Otroci nimajo vzgojevališč in šol, brezposelni nimajo dela, starci nimajo zavetišč in bolni nimajo bolnic, vse to pa le zato, da kupujemo vedno nove kanone,« bi bilo od njega pošteno in možno, da bi tudi brez sramežljivosti povedal, da se nam tako godi v času, ko imamo vlado klerikalnih avtonomistov in republikanskih federalistov.

+ Klerikalci in Rusi. »Slovenec« poroča, kako so v Zenevi z zanimanjem poslušali govor g. Pitamica o ruskih beguncih, ki jih podpirata vlada in javnost. Pravi, da je to lepo postopanje našemu ugledu zelo koristilo. G. Pitamic ni imel prilike poročati in kakor izgleda je popolnoma pozabil »Slovenec«, da je SLS opetovano zahtevala izgon vseh Rusov, ki jim je očitala, da v Jugoslaviji pravljajo oborožen napad na sovjetsko Rusijo. »Slovenec« je tudi pozabil pristaviti, kako je SLS na ljubljanskem magistratu preganjala Ruse in jim niti strehe na Gradu ni privoščila! SLS je ruske dijakke hotela izgnati in jih vreči na cesto!

+ Da analiziramo en sam stavek v včerajšnjem »Slovenecem« uvodniku, kjer stoji zapisano: »Pogojni pristaji monarhizma naj se nikar ne vznemirjajo kajti dinastija še ni bila nikdar tako utrjena kakor sedaj, ko ji bodo svetovali tudi štirje hrvaški republikanci.« Predvsem hoče »Slovenec« dopovedati »pogojnim« monarhistom, da so klerikalci odslej, ko zboljejo vladno mano, monarhisti za vsako ceno. »Še nikdar tako kakor sedaj!« to je zdaj vsakdanji »Slovenec«v slogan, pa naj zapiše karkoli o modri vladi. Lahko, če imajo njegovi bralci tako templirane želodce, da prenesejo mo drost kakor je zgornja.

Iz demokratske stranke

IZ ZVEZE KULTURNIH DRUŠTEV.

V nedeljo, dne 21. septembra se vrši popoldne na Rakeku predavanje g. prof. Frana Majena, in sicer: a) »Naša država in narod v primeri z velikimi državami in narodi; b) »O Jugoslovenski mafiji«.

V Dražgošah se je vršilo dne 14. t. m. zelo dobro obiskano predavanje. Predaval je g. prof. Fr. Majcen, ki je najprej na kratko obrazložil ustroj bolniškega in nezgodnega zavarovanja, način plačevanja prispevkov in pravice, ki jih daje zakon zavarovanju podvrženim članom. Poslušalci so z velikim zanimanjem sledili predavatelju in stavili tudi različna vprašanja.

Nemškutarska ofenziva v Rogaški Slatini in Rogatcu

Rogaška Slatina, 19. septembra.

Nemškutarji v Rogaški Slatini in v Rogatcu so pritisnili zadnje dni pred občinskimi volitvami s polno paro. Celjski Nemci so slatinskim odpadnikom sestavili celo plakati, ki so ga včeraj ponoči znani nemškutarski pi-janci lepili po drevju. Na teh lepakih kriče glavni stebri renegatske liste (povojni bogataš Stoinchev, stari nemški zagrizenc Miglitsch, državni zdravnik dr. Treo in bivši ljubljanski c. kr. detektiv Spaniček) o domačinih, čeprav so sami najpristnejši privandanci.

K sreči pa vsi domači ljudje dobro vedo, kako znajo ljudje Miglitscheve vrste gospodariti v občini, saj so zapustili slovenskemu občinskemu odboru same dolgovce, zdaj pa je v blagajni celo lepa vrsta prebitka. Ali sta morda Stoinchev in Miglitsch prišla zopet v predvojne premoženjske ne-zgode, da bi si rada s pomočjo občine opomogla?

V nedeljo bo temeljito poskrbljeno, da slatinska občina ne bo postala zavod za brezobrestna posojila nemškutarskim skrahirancem. Vse slovenske stranke in skupine v Rogaški Slatini in v Rogatcu so enodušno sklenile, da si bodo zapisale in trajno zapomnile vse narodne iskarijote. Prav bo potem nemškutarskim kandidatom in njihovim volilem, zlasti pa tudi potuhnjencem, ki se nam sicer hlinijo, da ne držijo več z nemškutarji, v resnici pa delajo z vso paro za njihove liste. Pravi boj proti njim začne šele po nedeljskih volitvah. Tudi v časopisju si jih bomo ogledali drugega za drugim, da bodo zlasti kupujoči Slovenci poznali ljudi, ki so prespali prekrat leta 1918. K sreči je moč sedaj v naših rokah in lahko izvedemo uspešen družabni in gospodarski boj. Od uprave zdravilišča in zdravstvenega odseka v Ljubljani na pričakujemo, da si bosta zabeležila kopalskega zdravnika, ki je smatral za potrebno, nastopiti na izjavajoči nemškutarski listi.

Slovenci, vsi do zadnjega na volišče!

Papeževa obsodba „krščansko-boljševiške“ politike

Politične razmere v italijanskem katoliškem svetu so skoraj do pičice enake razmeram, ki vladajo pri nas v Sloveniji. V Italiji je do pred kratkim predstavljala katoličanstvo v politiki enotna »popolarska« stranka, ki ji je stal na čelu kot politični tašek duhov-

nik don Sturzo. Stranka je po vojni zelo zrastle na ugledu in vplivu ter jo v prejšnjem parlamentu v resnici odločevala. Imela je 106 mandatov. Po prihodu fašizma na vlado se je edinstvo v poslanski stranki začela krhati. Don Sturzo s svojimi ožjimi pristaji je nagibal stranko vedno bolj proti levič. Skrajno levo krilo popolarcev z Miglitolijem na čelu, ki se je po vsej pravici imenovalo krščansko-boljševiško, je dobivalo vedno več vpliva pri določevanju političnih smernic stranke, vsled česar so zmerni, nacionalno navdahnjeni elementi začeli zapuščati stranko. Prišle so volitve. Mussolini je spretno izbral položaj v poplarski stranki in pridobil za vladno listo vse odličnejše popolarske disidente in z njimi tudi lepo število poplarskih glasov. Popolarci so dobili pri letošnjih volitvah komaj dobrih 30 poslancev. Katoličani, ki se ne strlijo s smernicami poplarske stranke, so si ustanovili svojo lastno organizacijo in krenili na desno, k vladi; popolarci pa krečejo vedno bolj na levo in ni dolgo temu, ko se je govorilo o čim najožji njihovi zvezi s socialisti in ostalo skrajno levičo.

Na praznik Malega Šmarna pa je imel v Vatikanu papež pi XI. nagovor na katoliško dijaštvo, ki se je vračalo s kongresa katoliške vseučiliške zveze v Palermu.

Papež je sicer izražal svoje zadovoljstvo na porastu katoliških institucij, ali pripomnil, da se vmes dogajajo stvari, ki ma povzročajo skrb, če ne že naravnost bridkosti in srčne muke. Vstajajo tu in tam ideje in nazori, držanja in pokreti, ki ga ne morejo pomiriti.

Ker se pravi, da bi se papež ne smel baviti s politiko, je dejal: »Ko se politika dotika altarja, tedaj vera, cerkev in papež, ki jo predstavlja, nimajo samo pravice, temveč tudi dolžnost, da dajejo navodila in smernice, ki jih imajo katoliške duše pravico zahtevati in dolžnost jim slediti. Tako je za črtal največjo politično smernico Božji mojster, ko je dejal: »Dajte cesarju, kar je cesarjevega, dajte Bogu, kar je božjega«, in apostoli so se tudi dotaknili najvažnejših političnih vprašanj, ko so učili: »Vsa oblast je od Boga.«

V nadaljnjem je papež z ozirom na pritožbo, češ da dovoljuje premalo politike katoliškemu združenju »Azione Cattolica«, izjavil, da to združenje ravno zato ne sme politično delovati, zlasti ne strankarsko politično, ker je katoliško. Popolnoma izključena pa naj ne bo politika. Politika bodi ob svojem času, kadar je treba, in vodi naj jo, kdor jo mora, po primerni popolni pripravi: verski, kulturni, gospodarski, socialni. »Azione Cattolica« naj uč katolike, kako naj se politika najbolje uporablja, kakor so jo dolžni uporabljati vsi dobri državljani. Zlasti na se katoličani, ker sama

Domače vesti

20. SEPTEMBER 1908.

Obletnica, črna pagina v naši zgodovini, a obenem mejnik novega nacionalnega poleta.

V Ljubljani je divjala avstrijska soldateska. Padla sta Lunder in Adamič. V Mariboru, Celju, Ptuj in drugod go gospodarila nemškarska fakinaža; razbijala, prepevala, pljuvala. Kri naših žrtov, divjanje vojaštva, blazna gonja buršakov in hejlovec — vse to ni bilo zaman.

Ali morda vendar? Občinske volitve v Celju in Mariboru bodo pokazale, koliko še med rožami naših krvavih spominov raste satanskega odpadniškega osata.

* **Kralj kumuje poroki slepega kapetana Lovriča.** Danes se v Bakru poročijo znani nacionalni in prosvetni delavec, slepi kapetan-dobrovoljec Lujo vitez Lovrič z guč. Rajno Grudenčev. Poroki kumuje kralj Aleksander, zastopani po svojem odposlancu admiralu Kochu.

* **Z zagrebške univerze.** Dr. Ljudevit Gutschy je imenovan za izrednega profesorja mikrobiologije na šumarski in poljedelski fakulteti zagrebške univerze.

* **Ureditev plač v tobačnih tovarnah.** Kakor javljajo iz Beograda, je računski oddelek finančnega ministrstva dovršil novo ureditev zvikanih delavskih plač v tobačnih tovarnah. Finančni minister in uprava monopolov sta povišek že prej odobrila, vendar se ni mogel izplačati, dokler ga ni odobrila računski oddelek.

* **Smrtna kosa.** Predvčeršnjim je umrl v Zagrebu podpredsednik Stola sedmorice, oddelek B, Franjo Emil Smekia. — Rajnik je načeloval vrhovni sodni stopnji za Slovenijo in Dalmacijo, odkar je bila koncem leta 1919. ustanovljena kot oddelek B Stola sedmorice v Zagrebu. Bil je po rodu dalmatinski Hrvat, a je pred prevratom služboval v ministrstvu za pravosodje na Dunaju kot načelnik. Bil je izredno prijazen mož, vedno pripravljen pomagati in posredovati. Tudi med Slovenci zapuška obilo prijateljev. Pogrebo v Zagrebu danes 20. t. m. ob 3. uri popoldne. — V Trstu je 16. t. m. umrla majka znane zagrebške odvetnika dr. Hugona Werka v 84. letu starosti.

* **Štipendije za univerzitetne slušatelje.** Prošnje za državne štipendije je vložiti počel oktobra pri univerzitetnih oblastih, kjer se daje formularji za prošnjo. Prošnji je treba priložiti: Od sodišča potrjen prepis maturitetnega spričevala, domovnic, od občinskega in davčnega urada potrjeno ubožno spričevalo ter obvezo staršev, da bo njihov sin služil v državi službi po dve leti za vsako leto, ki uži v njem državno štipendijo, v nasprotnem slučaju pa da povrnejo državi štipendijo z obrestmi vred. Državna štipendija znaša za vsa vseučilišna mesta 600 dinarjev mesečno. Ako pa plačujejo starši več ko 20, a manj ko 40 dinarjev državnega davka, znaša štipendija samo mesečnih 400 dinarjev. Ako pa plačujejo več ko 40 dinarjev, pa sploh ni mogoče dobiti štipendije.

* **Izjava. Uredništvo »Jutra«** izjavlja, da g. Makso Koželj iz Kamnika ni v nikakršni zvezi z dopisom »Izletnikom v Kamniško Bistrico«, v katerem se je omevilo Kendova gostilna.

* **Zahvala naše šolske družbe.** Prejeli smo: Vodstvo »Družbe sv. Cirila in Metod« izreka iskreno zahvalo vsem, ki so na kakršenkoli način pripomogli, da se je 35. velika skupščina v Celju dne 7. septembra tako sijajno izvršila ter dosegla lep moralen in finančni uspeh. V prvi vrsti gre zahvala in priznanje moški in ženski podružnici v Celju ter podružnici v Gaborju, na čelu njim g. prof. Mravljaku in upravitelji bolnice in tajniku gospodu I. Prekoršku, ki so oskrbele skupščinarjem tako priskrben pozdrav in priredile tako vzorno vso pripravo. Srčna hvala županu g. dr. Juro Hrašovcu za ognjevit pozdravni govor na kolodvoru. Hvala g. vlad. svetniku dr. Žužku, gg. načelnikom drž. zavodov in občinskim svetovalcem, celjskemu Sokolu, njegovemu moškemu in ženskemu naraščanju, vsem zastopnikom narodnih organizacij, ki so se udeležili na kolodvoru sprejema C. M. skupščinarjev. Prisrčna zahvala narodnemu žensktvu za sodelovanje pri večerni prireditvi in mladini pri cvetličnem dnevu. Lepa hvala narodnim damam, ki so skupščinarje pri sprejemu skozi mesto obšipale s cvetjem. Lepa hvala tudi vodstvu žel. godbe za neumorno sodelovanje! Končno izreka družbino vodstvo svojo zahvalo C. M. družbi naklonjenemu časopisu, ki je dragevolje prinašalo beleške o Družbi ter obširno poročalo o poteku 35. velike skupščine. — Vodstvo »Družbe sv. Cirila in Metod« v Ljubljani.

* **Slovensko planinsko društvo** naznana, da so se dosedaj tvorile sledeče koče: Malnerjeva in Orožnova koča, pod Črno Prstjo in Staničeva koča. Jutri, dne 21. t. m. se završijo: Triglavski dom na Kredarici, Aleksandrov dom, Češka koča in Čopova koča. Ostale koče ostanejo do nadaljnjega odprte in oskrbovane.

* **Redna letna skupščina župe izvidnikov in planink za Slovenijo** se bo vršila 28. t. m. ob četrt na 11. uro dopoldne v geom. risalnici ljubljanske realke. Tem potom se vabijo vsi izvidniki in njih starši, vsi pobratimi ter vsi prijatelji našega pokreta, da se je udeležijo. 2038

* **Za »Kolo jugoslov. sester«** je nabrala g. Ana Požkar v Zg. Tuhinji 55 Din. — Iskrena hvala!

* **Zadeva Simon.** (Dopis z dežele). Čakali smo že dalje časa, da bi kdo reagiral na infamen napad v tej zadevi, zato se moramo oglasiti mi deželani, ki nam je ta stvar najbolj znana. »Slovenec« v preteklem tednu piše sledeče: »... kako so postopali s tovarišim Simonom, ki so ga na vse mogoče načine denuncirali, mu grenili življenje, ga spravili v predčasi pokoj in ga tudi materialno oškodovali za težke tisočke.« Boljše bi storili »Slovenec«, da bi molčal in ne vlečl mrtvih, za nas že pol pozabljenih stvari na dan! Ker pa izjava, eto odgovor! G. Simon naj se pa zahvali »Slovencu«. Kdo je ta Simon? Karel Simon je bil v pred- in medvojni dobi kot klerikalni eksponent e. kr. okrajni šolski nadzornik v Kranju. Kot tak je ogradil napredno učiteljsvo kranskega okraja, imenoma gg. Rusa, Luznarja, Perka, Završnika itd., da niso patriotični in ne delujejo v avstrijskem smislu. Nasprotno je hvalil in stavil za zgled člane Slomškove Zveze. Kaj je taka ovadba pomenila v vojni dobi, si je lahko vsak na jasem. Običajna je bila takrat pot na ljubljanski grad ali pa še malo naprej. K sreči ni takrat te ovadbe upošteval takratni »Kundschafter-Offizier« Mihael Zois, sicer bi ovađenemu učiteljsvu slaba predla. Za napredno učiteljsvo je danes K. Simon mrtve. Molčali bi in bi ne vznepali nobenih reminiscenc, ako bi nas »Slovenec« ne izzval! ...

* **Radicevci v Prekmurju.** Poročajo nam: V Gaborju pri Dolnji Lendavi so imeli radicevci 15. t. m. shod, na katerem so razlagali številnim navzočim kmetom o uradnih, da nič ne delajo in da hočejo vedno večje plače imeti ter da bodo v kratkem tudi v Prekmurju uvedli republiko. Prekmurci zdaj naokrog povprašujejo, če »Hrvat« nimajo več kralja. Kmetje so bili v govoru zadovoljni.

* **Napitnina se v zagrebških restavracijah odpravlja.** V zagrebških restavracijah »Kolo«, »Palace« in »Royal« se je z današnjim dnevom odpravila napitnina, a namesto napitnine se za natakarke osebe po revirnem sistemu zaračunava 10 odst. od potroška vsakega gosta. V zagrebških restavracijah se torej uvaja sistem, ki je uveden v vseh kulturnih deželah.

* **Kmetijski tečaj za vojake.** Prihodnji ponedeljek se prične redni kmetijski tečaj za vojake. V podoficirski šoli v Beogradu se je kmetijski tečaj že ta teden pričel. Vojakom se bo predavalo o sadjarstvu, poljedelstvu, o vrtnarstvu in vinogradarstvu.

* **Senzacionalna sodna obravnava.** Po dovršeni preiskavi, ki je trajala leto dni, je bila te dni sodnemu dvoru v Beogradu izročena Danica Andrejeva, obložena špijonaže proti naši državi. Obravnava se bo vršila najbrže koncem septembra in bo brezdomno ena najzanimivejših beograjske sodne sezone.

* **Zopet avijatična drama.** Iz Novega Sada poročajo: V četrtki zjutraj se je na letališču dvignil aeroplan tipa Brege. Ko je bil v višavi 400 metrov, je začel naglo padati. Ko je treščil na tla, se je aeroplan vnel. Opazovalec je skočil z aeroplana ter imel še toliko prisotnost duha, da je prerezal vrv, s katero je bil pilot privezan na goreči aeroplan. Komaj sta se opazovalec in pilot oddaljila za petnajst metrov, je avion eksplodiral in ni ga bilo več. Motor se je stopil, ostalo je zgorelo.

* **Stekel pes v Zagrebu.** V Zagreb se je priklatil stekel pes, ki je ogrizel dve osebi in več psov. Mestno poglavarstvo je vsled tega odredilo 40 dnevni pasji kontumac. Od steklega psa ugrizeni osebi sta bili izročeni Pasturjevemu zavodu.

* **Kačaki ujeti in odvleči srezkega načelnika.** Kakor poročajo iz Djakovice, je v četrtki skupina 20 kačakov srezkega načelnika Bunjiča in policijskega pisarja Petroviča, ko sta se vračala s službenega potovanja, ustavila, ju z žandarjem vred razorožila ter vse tri odvedla s seboj v planine. Oblast je takoj poslala močno patruljo za kačaki, a jih doslej ni izsledila. V Djakovici je vsled tega zavladala velika vznemirjenost. Kačaki zahtevajo za ujetnike pol milijona Din odkupnine.

* **Zagoneten slučaj.** Ko je predvčeršnjim uradnik Srpske banke Jugović s svojo ženo Matildo zapuščal »Grand hotel« v Beogradu, se je njegova soproga nenadoma vrgla pod tramvaj, ki jo je smrti nevarno povozil. Težko ranjeno so prepeljali v bolnico. Vzrok nesrečnega čina ni znan.

Iz Ljubljane

u— **Oblastni odbor Orjune** za ljubljansko oblast pozivlje vse člane in članice ljubljanskih organizacij, ki se mislijo udeležiti v nedeljo razviti prapora v Zagorju, da se zanesljivo udeležijo sestanka v nedeljo ob 6.15 zjutraj v areni Narodnega doma. Na sestanku dobe specialna navodila, posebno pa četniki. Razviti se udeležijo člani v kroju, članice pa brezpogojno vse v civilni obleki.

u— **Mestna Orjuna Krakovo - Trnovo** pozivlje svoje člane, da se sigurno udeležijo razviti prapora v Zagorju. Zbor v nedeljo ob 6.30 na Sentačkovskem trgu. Članice v civilu. Polnočestvilno in točno. Odhod z vlakom ob 7.50.

u— **Vojni invalidi, vdove in sirote iz Ljubljane in okolice.** Vaša dolžnost je, da se udeležite velikega invalidskega zborovanja, ki se vrši v nedeljo dne 21. septembra ob 8. uri dopoldne v restavraciji »Mrak« na Rinski cesti. Ob tej priliki bomo zadnjič z odločno besedo

zahtevali čimprejšnjo uzakonitev invalidskega zakona, da bo enkrat konec našega bednega življenja. — Odbor.

u— **Srebrno poroko** je obhajal včeraj dne 19. t. m. obče priljubljeni gospod Anton Klun, strojevodja in podpredsednik društva »Strojvodij« v krogu svoje rodbine in prijateljev. Vrlika napredna slavljencema čestitamo in želimo, da pri najboljši čvrstosti in zdravju dočakata tudi zlato poroko. Na mnoga leta!

u— **Rezervni oficirjem**, ki so se na sestanku pri Levu 5. t. m. kot udeleženci obvezali, da sorazmerno prispevajo k stroškom, ki jih bo imel pripravljani odbor s pripravami in posredovanjem pri Udrugu rezervnih oficirja i ratnika v Beogradu, pa so se potem včlanili pri ljubljanskem pododboru Udruga rezervnih oficirja i ratnika, se pozivajo, da se javijo pri predsedniku ljubljanskega pododborja, da se doseže razrešitev obveznosti.

u— **Zanimivost bo v nedeljo dne 21. septembra** v Ljubljani velika javna tombola Sokola II. ob 3. uri popoldne na Kongresnem trgu. Sem bo prihitelo vse posebno ker ni tedaj baže nikjer nikake prireditve. Vsakdo pa bo tudi poskusil svojo srečo, kajti za 2 Din bo že lahko deležen te interesantne igre. Dobitki so res lepi. Kupite čimprej tablice. Za sežede bo skrbelno.

u— **Policijske prijave.** Od četrtka na petek so bili prijavljeni policijski sledeči slučaji: 2 prestopka tatvine, 5 prestopkov kaljenja nočnega miru, 7 prestopkov cestnega policijskega reda, 2 prestopka obrtnega reda, 1 prestopek nedostojnega vedenja, 1 prestopek goljufije, 1 nezgoda. Aretacija se ni od četrtka na petek do 12. izvršila nikaka.

u— **Težka nesreča na cesti.** V četrtki okrog 18. je peljal šofer konzervne tovarne na Vrhniki Avgust Kogoj s tovarnim avtom po Simon Gregorčičevi ulici v smeri proti Gradišču. Ko je pasiral Igrisko ulico, je pridrvel na kolesu proti njemu orožniški narednik Anton Čuječ in se zaletel naravnost v avto.

Kogoj se je hotel umakniti na desno proti Rinski cesti a je bilo že prepozno. Čuječ je zgrabil pri avtomobilu za hladilnik, kolo pa se je že trlo pod kolesi težkega avtomobila. Kogoj je poskušal nato avto ustaviti, kar pa ni šlo tako naglo in je ta vleklen nesrečnega nekaj metrov s seboj. Končno se je šoferju vendarle posrečilo vozilo ustaviti in dvigniti narednika, ki je bil močno ranjen na desnem senu. V bližini stanujoči primarij dr. Tičar je nudil poškodovancu prvo pomoč. Ugotovil je, da si je Čuječ pretrlesel možgane ter se ga je takoj prepeljal v bolnico. Njegovo stanje je jako nevarno in se je bati, da bo poskodbam podlegel.

u— **Izgubila se je psica (Doberman)** ostriženimi ušesi. Najditelj se prosi, da jo odda proti nagradi pri Henriklu Franzl, Privoz št. 17. 2022

Nekaj zastoj!
Za 2 dinarja je mogoče dobiti dragoceno sobno opravo

ali druge krasne stvari. Kupiti pa morate tablice za tombolo, ki bo v nedeljo, dne 21. t. m. na Kongresnem trgu.

Iz Maribora

a— **Kandidat na nemški listi** je tudi Frano Korman, trgovec v Mariboru, ki pa prav rad ponuja svoje blago našim zavednim trgovcem na deželi. To dni se je pojavil njegov potnik tudi na Kranjskem; seveda je kakor njegov gospodar razgizen Nemeč ter vsiljuje svoje blago našim trgovcem v blažini nemščini. Na vprašanja trgovcev, zakaj ne govori slovenski, pravi, da se tega jezika ne more naučiti. Naši trgovci naj se zavedajo svoje narodne dolžnosti, kadar jih posesti Kormanov potnik.

a— **Za občinske volitve** v Mariboru vlada veliko zanimanje. Posebno živahno akcijo so razvili Nemci, ki skrivaj in javno agitirajo za svoje nemškarske kandidate, vendar se tudi slovenske stranke, ki so združene v narodnem bloku, marljivo gibljejo in prirejajo sestanke in shode. Skupnega shoda niso mogle prirediti, ker se velika dvorana v Narodnem domu popravlja, pivovarna Götze pa svoje velike dvorane Slovincem ne dovoli. Druge primerne dvorane v Mariboru ni na razpolago. Vsi jugoslovenski narodni volilci bodo oddali v nedeljo svoj glas za prvo listo narodnega bloka.

a— **Magistratni uradi** so danes zaprti; zaradi priprav za jutrišnje volitve se danes na magistratu s strankami ne uraduje.

a— **Dijaška kuhinja** v Mariboru ima svoj letošnji redni občni zbor v torek dne 23. t. m. ob 6. uri zvečer v Narodnem domu z običajnim dnevnim redom.

a— **Anarhija.** Prejeli smo: Zadnje dni so mariborski listi poročali, da se je uprl deložnični dimnikarski mojster P., ki bi moral izprazniti stanovanje, v katero se je sam vselil in ki je bilo prazno, vendar je bil pri tem nezakonito. Načelnik mestnega upravitelja S. Gospod P. je bil baže v med vojno jugoslovenski dobrovoljec in je zato sklenil, da se ne pusti deložirati. Na vratih je nabil napis, da gorje one mu, ki bi hotel siloma vdreti v njegovo stanovanje. Radi tega so organi stanovskega urada zaprosili policijo za

Ne zamudite!

Danes nepreklicno zadnjikrat

Otok izgubljenih brodov

Senzacionalni pustolovni roman v 7 delih

Kino Ljubljanski dvor

Predstave vsak dan ob 3., pol 5., pol 8. in 9. uri. Ob nedeljah tudi ob pol 11. dop. in 6. Blagajna je odprta pol ure pred prvo predstavo.

asistenco, slednja pa je odklonila pomoč češ da bo intervenirala šele potem, če se bo res »kaj zgodilo«. Sicer je res, da ni prijetno intervenirati, ako se je komu res zgodila socialna krivica ali pa si to samo domišljuje, vendar pa je zakonita dolžnost policijskega komisarjata da pripomore stanovskemu uradu, da uveljavi svoje pravomočje, na podlagi zakonitih predpisov izdane sklepe. Tudi je naloga policije, da po možnosti prepreči nezakonita dejanja, in ne samo, da naknadno zasleduje krivce.

a— **Iz policijske kronike.** Pred nekaterimi dnevi je bila oddana od mariborske policije v bolnico devetkrat predkaznovana prostitutka Marieta H. zaradi nalezljive bolezni. Ker se boji, da pride po ozdravljenju na sodišče, ki take osebe obsoja v prisilno delavnico v Begunjah, se ni hotela zdraviti in je tudi počenjala razne druge nerednosti. Prišla je zopet za 14 dni v policijske zapore, nato pa bo danes oddana sodišču. — Iz Avstrije so izgnale tamošnje oblasti Ignaca K., katerega zasleduje mariborsko okrožno sodišče že od oktobra 1923. radi hudodelstva tatvine. Radi tega je bil izročen okrožnemu sodišču.

a— **Čudak s fesom in kolajnam.** Na mariborskih ulicah se je pojavil čudak, ki je nosil na glavi fes, na njem pa pripete razne avstrijske kolajne in Marijine svetinje. Policija je čudaka ustavila in mu vzela kolajne. Ugotovilo se je, da mož, rodom iz Radvanja, ni normalen in da je bil tudi že v blaznici. Odpravili so ga v njegovo domovno občino.

Iz Celja

a— **Seja celjskega mestnega šolskega sveta.** Vršila se je dne 18. t. m. V poslopiju meščanske šole se je izvršila prezidava, tako da so sedaj učni prostori gospodinjstvi šoli zagotovljeni. Prejšnja so razni od zadnje seje došli odloki. Prosvetni oddelek je dovolil prekinitev mesečne nemške vspelednice k 4. razredu radi pomanjkanja zadostnega števila učencev, oziroma učenk. S to ukinitvijo so prenehale na obeh osnovnih šolah radi pomanjkanja šolobveznih otrok vse nemške vspelednice, ki so se vzdrževale od preobrata naprej le za silo. Sklene se povznanje zavarovalnice na poslopijih mestne osnovne in meščanske šole. Brez debate se odobri proračun za obe meščanski in obe mestni osnovni šoli. Sprejme se pogodba z izobraževalnim društvom »Svoboda« glede uporabljanja telovadnice meščanske šole za društvene člane. Na prosvetni oddelek se stavi predlog, naj bi se povzročilo, da bi se sprejemali na trgovsko šolo učenci šole po absolviranju meščanske šole, ker izgubijo sicer razne udobnosti v vojaškem službovanju.

a— **Novo društvo v Celju.** V Celju se je osnovalo »Društvo prvih slovenskih postrežkov (komisijonarjev)«. Društvo se oblikuje priporočila za razna naročila.

a— **Policijska kronika.** Tedensko poročilo od 10. do 16. septembra. Aretacija je bilo izvršenih 20 in sicer 4 radi suma zločina tatvine, 4 radi suma prestopka tatvine, 6 radi tatvine, 1 radi prestopka goljufije, 1 radi nevarne grožnje, 1 radi beračenja ni 3 radi potepušstva. Prijav je bilo vloženih 34. Zdravstveno stanje: 3 novi slučajji škrlatne v Gosposki ulici št. 25.

Iz Primorja

* **Koncert učiteljske »Zveze«** v Herpeljah. Pevski društvi »Venec« in »Zvezda« iz Herpelj in Kozince sta naprosili pevski zbor učiteljske »Zveze« za koncert v Herpeljah. Prireditelj je napovedana za nedeljo 21. t. m.

* **Glas iz ruskega ujetništva** po devetih letih. Marija Renčič iz Zminja v Istri

Sodišče

* **Morišec z Golice** obsojen v Celovcu. Kakor smo sivočasno poročali, je dne 6. julija vojni invalid Matija Lederer na Golici zavratno umoril jugoslovanskega finančnega stražnika Alojzja Brinska, ki ga je pri tihotapstvu strogo zasledoval. Lederer je zbežal na avstrijsko ozemlje in je bil 14. avgusta v bližini Beljaka aretiran. Porotno sodišče v Celovcu je v četrtki obsodilo Ledererja na tri leta težke ječe.

* **Razbojniški napad.** Pred nekaterimi meseci je bil upokojeni stražnik Jerandić na potu iz Kamnice v Maribor brez vroka napaden od dveh neznancev in tako pretepen, da se ga morali dati v bolnico. Policija je kot storilca izsledila ključavničarja Leona Finkerja in lončarskega pomočnika Ivana Faka. Včeraj sta se zagorjela pred mariborskim sodiščem ter je bil Finkerc obsojen na 14 mesecev, Fak pa na 8 mesecev težke ječe. Razen tega morata plačati stroške bolnice in Jerandiću 20.000 Din odškodnine.

Naročite dnevnik »Jutro«!

Vremensko poročilo

Ljubljana, 19. septembra 1924

Ljubljana 806 nad morjem

Kraj opazovanja	ob	Zračni tlak	Zračna temperatura	Veter	Oblačno 0—10	Padavine mm
Ljubljana	7.	768.7	12.0	brez vetra	megla	—
Ljubljana	14.	766.0	22.6	vzhod	jasso	—
Ljubljana	21.	767.4	16.2	"	"	—
Zagreb	7.	767.9	15.0	jugo vzhod	"	—
Beograd	7.	768.9	14.0	brezvetra	"	—
Dunaj	7.			"	"	—
Praga	7.	767.8	13.0	"	pol oblak.	—
Inomost	7.					—

V Ljubljani barometer višji temper. višja

Solnce vzhaja ob 5.34, zahaja ob 18.17

Vremenska napoved za soboto: Jesensko lepo vreme. Mestoma jutranja megla.

Po dolgem času smo vendarle dobili lepo vreme; september je dozdaj povzročil čini lep, zadnje dni celo izredno lep. Slično je bilo vreme pred petimi leti: 1. 1919. je bilo poletje istotako izredno deževno in hladno; junija in julija je deževalo takrat skoro dotedaj dan za dnem in šele drugi teden avgusta je bil lepši, naka je lepo vreme trajalo vso drugo polovico avgusta in še v septembru. Letos se je deževna doba zavlekla še do konca avgusta; ne bi bilo slabo, ako bi se tudi lepo vreme zavleklo tja čez september v oktober.

Prinesel pa nam je lepo vreme visok zračni tlak, ki se je razširil od Azorskih otokov preko Španije in Francije nad vsa

južno polovico Evrope in povzročil splošno zjasnjenje, tople ter mirne dni. Toda lepo vreme je omejeno le na južno Evropo in na južni del srednje in zapadne Evrope. Depresija, ki nam je kvarila vreme vse poletje, se je umaknila proti severu, kjer gospoduje še vedno z vsemi blagodatmi hladnega in deževnega vremena. Ordo vreme se je tedaj samo prestavilo nekoliko bolj na sever, nad Skandinavijo, Anglijo in severno polovico srednje Evrope, odkoder pa nas morejo nanaglati pozdraviti deževni oblaki, ako se depresijski vali zaženejo nekoliko južneje. Meteorološke postaje dozdaj še napovedujejo stabilnost.

Iz življenja in sveta

Helgoland v razvalinah

Vsem, ki so doživeli in preživeli grozo svetovne vojne, je ostal nemški otok Helgoland gotovo v neizbrisnem spominu. Nemčija je napravila iz Helgolanda svoj Gibraltar ter je potrošila za vojaške naprave na njem tekem zadnjih 20 let pred vojno nad eno milijardo zlatih mark. Hotela ga je preurediti v največjo pomorsko trdnjavo na svetu. Tisoče in tisoče delavcev je vrtilo na skale na otoku ter dobilo skladišča za municijo in podzemne tvornice morskih min. Količina cementa in železa, ki se je porabila za betoniranje te nemške trdnjave, je napravila iz otoka izvrstno utrjeno vojno lučko s podmorskimi hodniki za spuščanje čolnov. Nemška solidnost in hladna preračunljivost je stvorila na tem malem prostoru pravočrtno železno mesto, katerega bi bilo težje zavzeti kakor celo veliko državo na kopnem.

V svetovni vojni so Angličani ponovno skušali napasti Helgoland, toda njihove akcije so končale vedno brez pravega uspeha. Anglički šrapneli niso mogli utrinjati do temelja otoka, brez dvoma največje delo vojaške arhitekture, kakor je imenoval Helgoland angleški admiral Beaty. Za časa uničevalnih del je poslala Anglija svoje najboljše arhitekta in vojaško-tehnične strokovnjake na Helgoland. Njim je bilo poverjeno rušenje utrd. Sedaj poročajo časopisi, da se je otok uničeval s pravico angleško preciznostjo, ki je popolnoma kos nemški solidnosti. Helgoland je danes že skoraj popolnoma porušen. V zrak so ga pogrnili Angličani in celo luka, ki je bila še pred par leti prekrasno urejena, je danes pusta razvalina. O nekdanjih utrdah ni skoraj nobenih sledov več. Samo ob nedeljavah vidiš tu in tam kakšnega izletnika iz Hamburga, ki se je prišel kopat na razstreljeno obalo. Drugače pa ni nikjer več sledu o nemškem pomorskem imperijalizmu, ki je povzročil, da je Helgoland, nekoč cvetoča trdnjavsko oporišče, danes žalostna in pusta razvalina.

Nadaljnje zanimivosti habsburškega arhiva

Poročali smo že kratko, da so dunajski listi v nedeljo začeli objavljati listine iz habsburškega tajnega arhiva, kjer tvori velezanimivo poglavje življenje in delo cesarja Franca Jožefa. Tajne se razvijajo dalje pred očmi čitateljev in na dan prihajajo vedno bolj čedne reči. Franc Jožef je bil suveren tudi kot poglavar cesarske rodbine. Nadvojdvo so bili stalno pod njegovim nadzorstvom in niso smeli storiti nobenega koraka brez cesarjevega osebnega dovoljenja. Nadvojdvojinam se ni godilo nič boljše. Vloge, katere so pošiljale na cesarja, so morali podpisovati: najpogostejša služabnica Vašega Velikanstva ...

Habsburški arhiv je posebno bogat na korespondenčnem gradivu s tujimi vladarji. S cesarjem Wilhelmom je bil Franc Jožef stalno v zvezi. Mnogo je obvečeval tudi s carjem Nikolajem, s Napoleonom III., s kraljem Viktorjem Emanuelom ter s kraljico Viktorijo.

Med največje tajnosti Franca Jožefovega življenja pa spada monarhovo razmerje do njegove družice Elizabete. Ko je cesarica prišla z Bavarskega na Dunaj, je bila lepa žena in je bila vsa mirna. Par let pozneje se je njeno življenje dodela predrugačilo. Začela je hoditi po svetu, in nihče ni vedel za pravi vzrok njenih potovanj. Na Dunaju so imeli Elizabeto za ženo Franca Jožefa. Arhiv tolači to drugače. Cesar je ljubil svojo ženo z vso nežnostjo in je nadvse skrbno pazil na sleherni njen korak. Zdi se pa, da sta se soproga najboljše razumela takrat, kadar sta bila vsakebdi. Elizabeto je preganjala despotična prav cesarjeve matere, nadvoj-

vojvodinje Zofije, ki je povzročila, da je njena snaha bežala od Schönbrunn kakor od kuge. Ko se je pozneje seznanil Franc Jožef z igralko Schratzovo, je tudi cesarica vedela za to prijateljstvo in ni hotela pri njem ovirati svojega moža prav v ničemur.

Odnosaji med dunajskim monarhom in cesarjem Wilhelmom so precej nejasni. Splošno se smatra, da je Franc Jožef bil pod velikim vplivom nemškega Prusa. To baže ni točno. Harmonija med obema suverenoma je vladala samo navidezno, v resnici sta si bila osebno nasprotna.

Zanimivo je Franc Jožefovo zanimanje za škola Strossmayerja. O priključitvi Strossmayerjevega jubileja je napisal sledečo brzojavko: «Čujem, da pripravljajo slovenska društva na Dunaju proslavo Strossmayerjevega jubileja ter hočejo imeti mašo, koncerti in sestanek, katerega se nameravajo udeležiti vsi slovenski parlamentarni krogi. Treba je premisliti, če bi ne bilo prav, da se ta slavnost prepove.»

Cesar se je mešal tudi v notranje zadeve madžarskega dela monarhije. Posebno ga je srbelo vprašanje civilnega zakona na Madžarskem. Dokumenti pričajo o veliki cesarjevi jezi ter o njegovih poskusih, da onemogoči zakonski načrt v tej zadevi. Sploh napravlja objava habsburškega tajnega arhiva vtis, kakor da je bil Franc Jožef navaden satrap, ne pa ustaven monarh, ki je bil svojim podložnim narodom dolžan spoštovanje.

Moderni Harpagon

Te dni je umrl v Banjski Bistrici na Slovaškem topniški stotnik Karel Kohol, ki so ga splošno imeli za revnega človeka. Ko pa so urejevali njegovo zapuščino, so s presenečenjem dognali, da je Kohol razpolagal s precejšnjim premoženjem in da je pri tem živel kot pravi Harpagon.

Koholova zapuščina znaša nad pol milijon češkoslovaških kron in obstoja iz vrednostnih papirjev in hranilnih knjižic v skupni vrednosti nad pol milijona kron. Razen tega je bil Kohol tudi posestnik velike hiše v Zagrebu, za katero so mu svoj čas ponujali nad milijon češkoslovaških kron.

Pokojni stotnik je bil pristojen v Jugoslavijo in je prišel pred 25 leti v Banjsko Bistrico v garnizijo. Po prevratu je bil odpuščen iz vojaške službe. Od tega časa je živel kljub svojem velikemu premoženju naravnost v bedi pri neki tamošnji družini, ki mu je dajala iz usmiljenja kosilo za dve kroni.

Za nepričakovano dedščino se je sedaj javilo mnogo daljših Koholovih sorodnikov.

Bojkot ženske mode

Prvi krojač mesta London Brandley, se dosedaj ni udeleževal v javnosti drugače, kakor v kolikor je to zahteval njegov poklic. Sedaj pa se je oglašil v zadevi, ki je silno delikatne narave in s katero je izzval ogorčenje v ženskem svetu na evropskem zapadu.

Brandley se zavzema za to, da moške vržejo raz sebe jarem, ki jih je vklepal dolga desetletja. Ženskim kapricam je treba napraviti konec! — tako se glasi njegovo geslo. V Londonu in drugih velikih mestih na Angleškem se dan na dan trošijo milijoni in milijoni denarja za najnovejšo modne neumnosti, katere si izmišljujejo v Parizu. Dokazano je, da potrošijo dame v Londonu za svoje toalete desetkrat več kakor moški za svojo potrebno obleko.

Potreba je torej reforma. Toda kako se obenem ogniti preteči revoluciji? To je vprašanje, ki nekoliko muči Brandleya. On pravi, da so evropske žene že pred 80 leti zavojevale svoje može na modnem polju in da jih odteje držijo v šahu ter zahtevajo od njih izpolnitev vsake muhe, ki jim pride na misel. Največjo škodo pa imajo od teh ženskih modnih norosti moški sami, ki se radi velikih stroškov za ženske toalete zelo revno

oblačijo. Za časa cesarice Viktorije je bilo na Angleškem drugače. Tedaj so tudi v modi moški nadkriljevali ženske. Po tej dobi pa je nastal velik preobrat. Moška moda je začela bolj in bolj propadati in danes je čisto siromašna. Izvzemši srednjo Afriko, se danes na celim svetu goji in izpopolnjuje samo ženska moda, moški pa hodijo v starih oguljenih oblekah.

Povprečna soproga potroši najmanj šestino dohodkov svojega moža za svoje obleke. Dočim se mora mož zadovoljiti z eno samo obleko na leto, potrebuje njegova žena vsaj šest toalet letno. Iz leta v leto nosi mož v službi, na promenadi, v klubu in v gledališču eno in isto obleko, žena pa, ki je trikrat oblekla svojo toaleto, toži in jadicuje, da nima primerne toalete, v kateri bi se mogla pokazati ljudem.

Brandley misli, da je ta položaj nevzdržen. Treba mu bo napraviti konec ter doseči med moško in žensko toaleto zlato ravnotežje, ki bo odpravilo mnoga nesoglasja, katere dandanes porajajo potratna ženska oblačila.

× **Velika tatvina draguljev.** Newyork ima sedaj najslajnejšo družabno sezono. Kakor znano, se mudi v Ameriki angleški prestolonaslednik, za katerim kar norijo Američanke. Vsaka se hoče pred njim pokazati v svoji najlepši toaleti. Razume se, da igrajo pri tem razkazovanju dragulji prav veliko vlogo. Američanke so dvignile v bankah svoje že dolgo deponirane nakite in marsikatera dama je na ta način radi nepredvidnega obnašanja prišla ob svoje razkošno imetje. Tri dame, ki so imele posebno dopajenje nad tem, da so neprestano lazile za princemv spremstvu, so prišle ob vse svoje dragocenosti. Ko so se vrnile s prestolonaslednikom v palačo Cosmed, so odložile svoje biserne ovratnice ter jih položile na neko mizo. Tatovi pa so našli pot do njih in ko so dame drugo jutro iskale nakit, kjer so ga pustile, ga niso več našle. Tako imajo od obiska angleškega prestolonaslednika največji dobiček — tatovi.

× **Zgoreli v avtomobilu.** V bližini Nuneatona pri Birminghamu na Angleškem se je vnel avtomobilni omnibus. Požar se je tako hitro razširil, da se skoraj nihče ni mogel rešiti. Pet oseb je zgorelo, dve drugi sta kmalu potem umrli za zadoblenimi opeklinami. Razen tega je bilo pet oseb težko ranjenih.

× **Nova odkritja pomlajevalca ljudi dr. Voronova.** Pariški pomlajevalec človeštva dr. Voronov, ki si je stekel dober glas kot presajevalec šimpanzovih zlez na stare ljudi, je sedaj iznašel sredstvo proti zavpenenju živ. Zdravnik je prepričan, da se bo njegova najnovejša metoda baš tako uspešno uporabljala kakor njegovo prvo odkritje. Pri živilih je dosegel z novo metodo baže že lepe uspehe.

× **Najvišji hotel v Evropi.** V nedeljo je bil slovesno odprt hotel Berg-haus na Jungfrauenjochu v Švici. Hotel je deloma zidan v skalo in se nahaja 3000 metrov visoko. Je torej najvišji hotel v Evropi. Slovesnosti je prisostvoval tudi načelnik železniškega oddelka (železniški minister), švicarski zvezni svetnik Haab.

× **Nov poklic v Ameriki.** Iz Amerike poročajo, da je v Kolumbovi deželi nastal nov poklic. Spretni fotografi, ki nimajo drugega dela, kakor postajati po ulicah, se postavljajo na prometne točke in čakajo s svojim aparatom na razne nesreče in nezgode, katerih je na ameriških ulicah dnevno prav mnogo. V kritičnem trenutku nezgode ali nesreče fotografirajo prizor in prodajajo potem

Vstopite v krog

odjemalcev, ki nikdar ne premišljajo, kje si bodo kupili oblačila. Oni so spoznali, da kupijo najboljša oblačila po brezkonkurenčnih cenah samo pri trdki

DRAGO SCHWAB, LJUBLJANA.

svoje fotografije kot verne priče tega kar se je zgodilo. Te slike uporabljajo sodišča za proučevanje krivde in krivcev. Pravijo, da novi poklic nese in da so nekateri fotografi zaslužili z njim do 8000 dolarjev tekem zadnjega pol leta.

× **Ladje za staro železo.** Velika zmešnjava, ki vlada v ladjedelništvu v Ameriki, je sedaj dovela do imenovanja posebnega odbora, ki naj predlaga, kako naj se ameriško brodarstvo pospešuje,

ne da bi pri tem trpeli drugi važni interesi države. Odbor, ki ima več podoborov, ima najprej dognati, koliko trgovinskih in rezervnih ladij potrebuje ameriška prekomorska trgovina in vojna mornarica. Ugotovilo se je, da ostane po uporabi vseh ladij za trgovino in za vojno mornarico še vedno okroglo dva milijona ameriške tone, ki ni več porabna. Te ladje bodo sedaj demontirali in posamezne dele prodali za staro železo.

Socijalna politika

Žrtve svetovne vojne

V Kopenhagnu deluje društvo za socialno proučevanje posledice svetovne vojne. Društvo je izdalo zanimivo statistiko, iz katere je razvidno, da so vojskujoče se države od sredine leta 1914. pa do polovice leta 1919. izgubile okoli 15 milijonov ljudi. Celokupno število prebivalstva se je zmanjšalo za okoli 45 milijonov ljudi. Približno 10 milijonov ljudi je padlo na bojiščih, 20 milijonov je manj radi nazadovanja porodov in 15 milijonov radi porasta umrljivosti. Razen tega so nastale še druge znatne izpremembe tako v skupinah po starosti in spolu. Moški v dobi najlepše sposobnosti za delo so padli po številu za 12 odstotkov, invalidov pa je na milijone.

Nemčija je izgubila 10 milijonov (10 odst. prebivalstva) in sicer 2 milijona vojakov, 1 do 2 milijona duš radi porasta umrljivosti in 4 milijone radi nazadovanja porodov. Njene izgube v vojni so bile največje.

Avstro-Ogrska, odnosno nasledstvene države so izgubile 1 milijon ljudi, med temi 300.000 vojakov in okoli 120.000 ljudi radi nazadovanja porodov. Skupne izgube germanske rase znašajo okoli 8 do 8 in pol milijona ljudi, to je okoli 10 odst. vsega prebivalstva.

Francija je izgubila 400.000 vojakov, 1 in pol milijona ljudi radi padca natalitete in 400.000 radi porasta umrljivosti. Skupne izgube znašajo torej 2 in pol milijona ljudi, kar predstavlja 8.4 odst. od celokupnega prebivalstva.

Anglija je izgubila 800.000 vojakov, 850.000 ljudi radi nazadovanja natalitete in 260.000 radi porasta mortalitete. Skupne izgube znašajo torej 1.850.000 ljudi ali 4 odst. od celokupnega prebivalstva.

Italija je izgubila 600.000 vojakov, 1.400.000 ljudi radi nazadovanja natalitete in radi porasta umrljivosti 220.000 ljudi. Vse izgube znašajo torej 2.280.000 ljudi ali 6.4 odst. celokupnega prebivalstva. Od malih držav je izgubila Srbija 1.650.000 ljudi, in sicer 960.000 vojakov. Njene žrtve so bile v primeri z drugimi državami ogromne.

Iz vsega tega je jasno razvidno, da so bile žrtve, ki jih je zahtevala svetovna vojna, ogromne in da bi jo treba še mnogo truda, prečno si bodo narodi opomogli. Navedene številke pa tudi jasno pričajo, da potrebuje ves svet popolnega mira, ker edino le z mirnim in naglim delom bo mogoče po dolgih letih nadomestiti, kar je uničila krvava vojna furja v doli stihlj let zverinskega klanja.

Umrlijnost v Zagrebu

Zagrebska «Riječ» objavlja velezanimivo statistično gradivo o smrtnih slučajih v hrvaški metropoli. Statistika umrljivosti je sila poučna zlasti s stališča higijene in zdravstva ter kaže, da so prevesne večine smrtnih slučajev krive v prvi vrsti slabe socialne razmere, v katerih žive bednejši sloji. Ta pregled vrhu vsega potrjuje dejstvo, da socialne naprave v naši državi, zlasti v glavnih mestih, niti od daleč ne odgovarjajo potrebam časa, valed česar se krči število prebivalstva, kar bi v drugih lahko vsaj deloma izostalo.

Petina vseh smrtnih slučajev v Zagrebu odpade na deco pod prvim letom starosti. Četrtna žrtve zapade smrti med prvim in desetim letom, šestina smrtnih slučajev odpade na zrele ljudi med 30. in 50. letom, polovico vseh umrlih podavi jetika, pljučnica in onemoglost.

V tej statistiki umrljivosti zavzemajo eno prvih mest mrtvi porodi. Kakšno važnost imajo tako številni smrtni slučajji novorojencev, bi lahko povedal samo statistični strokovnjak, ki bi tabelarično obdelal posledice tolike umrljivosti med deco. Kaj pa znači skoraj polovica vseh smrtnih slučajev, katere terjajo pljučne bolezni, o tem smo si vsi na jasnem. To ni nič drugega nego sistematično ubijanje dobre in lepe bodočnosti našega naroda, oškodovanje narodnega gospodarstva in vsega, kar je z njim v zvezi.

Na jetiki, pljučnici in onemoglosti umre v Zagrebu nad 45 odst. celokupnega prebivalstva. Čudno razmerje najdemo v smrtnih slučajih med moškimi in ženskimi spolom. Moški številneje in hitreje umirajo nego ženske. Temu je iskati vzrok v dejstvu, da moški običajno do svoje smrti ostane pri kruhu in da se bori dokler je v njem kaj energije in sposobnosti za delo, dočim se ženska kadar onemore in če nima v mestu svoje, umakne k sorodnikom na deželo, kjer dobi lažje zavetišče nego v mestu.

Vse to skupaj dokazuje nesposobnost naše komunalne politike, ki se je dosedaj vodila po čisto napačnih načelih. V občinski svet mest, kjer tako strahovito uničujejo prebivalstvo različne bolezni, spadajo v prvi vrsti moške, ki s svojim strokovnim znanjem lahko odpomorejo socialni bedi, katere zahteva toliko številno žrtve. V bodoče bo treba speljati socialno politiko na čisto drugo polje in bo treba poslati v občinske svete predvsem moške praktičnih poklicev: zdravnike, inženjerje, stavbenike, pedagoge, aktivne človekoljube, bojovnike proti alkoholu, prostitutci in nepismenosti. Samo takim ljudem gre mesto poleg pravnikov, finančnikov in političnih zastopnikov meščanstva. Zaščita deco, pospeševanje materinstva, ublažitev brezposelnosti in splošne bede v širokih krogih nižjih slojev, kateri živijo v mestih se bo potem izboljšala in tož, da je življenje v mestu najtežje, bo konec.

Socialno-zavarovalni zakon v Franciji. Poincaréjeva vlada je svoječasnno iz državno-finančnih razlogov iz svojega delovnega programa izločila zakon o socialnem zavarovanju. To dejstvo je izkazalo odpor. Po parlamentarnem poslovanju je zakonski osmtek, ki ni obravnavan in sprejet v dobi ene legislativne periode, neveljaven in novi parlament more o zakonu le na novo razpravljati, ne more pa dela kratkoma nadaljevati. Iz tega razloga je parlament svoj prvotni sklep razveljavil in je zakon soglasno sprejel, toda s klavzulo, da zakon stopi v veljavo šele tedaj, ko to dovolijo gospodarske in finančne razmere države. O tem predpogoju odloča parlament. Za to klavzulo so glasovali tudi socialisti.

Brezposelnost v Nemčiji in Angliji. Dne 15. avgusta je znašalo število brezposelnih v Nemčiji 355.848 napram 328.111 dne 1. avgusta in napram 277.237 dne 15. julija. Meseca julija so poskočile podpore brezposelnim na 9.052.486 zlatih mark. Od 1. januarja do 1. julija je bilo v to svrhu izdanih 122.792.310 zlatih mark. — Dne 26. avgusta se je povišalo število brezposelnih v Angliji na 1.149.100, torej za 27.785 več proti prejšnjemu tednu in za 136.523 več v primeri s stanjem dne 31. decembra 1923. Dne 1. septembra je znašalo število brezposelnih v Angliji 1.162.700, torej za 13.622 več napram prejšnjemu tednu.

Fr. 2.:

O Marsu

O Marsu dosedaj še nisem pisal, ne vem, zakaj nisem. Na policiji so mi rekli, da ni zadržka, da pišem. Le zoper vlado, so dejali, da ne smem, namreč zoper sedanjo. Mars, pa so dejali, da spada med učene stvari, o Marsu lahko vsak piše kar hoče in kolikor hoče — poglavitno je, da ni zoper vlado!

Zoper vlado ne bom pisal, če pišem o Marsu — Mars ni vlada! Vlada je nedolžna zastran Marsa, nedolžni so tudi ministri in niso za to plačani, da bi odgovarjali za Mars, in je sploh po naši ustavi reč taka, da področje naše vlade ne sega na Mars.

Zato se v razmere na Marsu naša država po pravici ne vtiha. Mi smo zase, Mars je zase, pa mirna Bosna! Mislim, temu se pravi suvereniteta. Marsovo suvereniteto tako spoštujemo in ne diramo vanjo. Mi ne diramo v Marsovo suvereniteto, mi ne. To bi bilo zoper mednarodno pravo in njegove paragrafe in kakor rečeno, stališče naše vlade je čisto korektno.

Ni pa sigurno, ali se tudi s strani Marsa nas tretina enako. Množe so v javnosti glasovi, da nas Mars tretira

drugače. To bi bilo jako obžalljivo. Mi nismo tisti, ki bi se dali tretirati od kogarkoli, ampak se sploh ne damo tretirati. V tem pogledu se mora stvar razčistiti! Mislim, to je jasna in močata beseda!

Letošnje leto trpimo za silnimi vremenskimi padavinami. Neprestano dežuje nam je uničilo nade na zadovolje žetev slivovke — niti lastne potrebe države ne bodo krite. Krompir stoji pred durmi, toda je vsled preobilne moče pričel poganjati cene. Vino je bilo že na trti mešano z vodo, to ne bi smelo biti — kaj naj počne krčmarska obrt?

In ne dovolj tega! Narasle so vode, neugnane so poplavlile vse novine, nebroj nedolžnih žrtv so položile na mrtvaški odt.

Koliko so trpela naša letovišča! Pričakovanih tujcev ni bilo, marveč so trumoma zapuščali letovišča, škoda znaša nepregledne milijone — država na pomoč, kje si? Najbolj je prizadet Aljažev dom, kajti vsak hip se je kdo ponesrečil v triglavskih stenah in je padel in so bili tuji, ki so prišli v zatišje Aljaževega doma na oddih in da si odpocijejo živce, jako neprijetno presenečeni, ko so jim cepale triglavske žrtve takorekoč v juho, take juhe

niso bili naročili. Tega niso vzdržali, vsak pes ima rad mir pri jedi in je vsemu krivo neprestano deževje!

In še ne dovolj tega! Nezasičeno se je pričela vesti tudi strela. Zadnjič je med hudo nevihto v Žirovem selu udarila v cerkven zvonik. Odtod je švignila v farovž in vsekal dober glas in kozarček slivovke uživajočo kuharico za uho, da je premilo zaklela. S kuharice je skočila v dimnik in razmetala krače in plečeta, pod streho pa napravila neizmerno škodo na krhljih in suhih hruskah. Potem se je vrnila v zvonik in pol ure zvonila z vsemi tremi in zraven potrkavala, slednjč pa legla k zaslužnemu počitku v novo izkopani grob. Tako je stalo v listih!

Ljudstvo je obupano in mrmra in je uverjeno, da je vsem vremenskimi nezdodam kriv edinole Mars. Bati se je resnih nemirov. Ponekod je ljudska nevolja že očitno izbruhnila in so hrupno zahtevali od pristojnih duhovnih oblasti, da prirede procesije in romanja zoper neznosne vplive z Marsa. Le taktu teh oblasti se je zahvaliti, da so se pomirili razburjeni duhovi in začasno odstopili od svojih zahtev, ki bi jih po pravici mogli šteti na Mar-

su za akte neprijaznosti in bi mogle izzvati nedogledne komplikacije političnega položaja.

(Gospod urednik, če ste v zadregi za uvodni članek, pa porabite to-leto! Mislim, da se glasi precej dobro.)

Vsekako, križem na smemo držati rok — to zahteva ugled naše države! Najprej je treba razčistiti tisto zarnotretiranje, ali je res, da nas Mars tretira ali ne, in naj bi to dognala komisija, vanjo se lahko pokliče kdorkoli in se mu doda pomočnik, ki kaj razume. Pa ko bi komisija dognala, da nas tretira, tačas je čas, da ga brez ozira in rokavice tretiramo tudi mi: šilo za ognjilo, ali po slovensko: represivne mere!

Ako je tako, da nam Mars pošilja dež, dobro! mi mu lahko pošiljamo potres. Saj imamo potresno postajo pod Triglavom in je hvala Bogu v večjih rokah. In smo brali v listih, da je za lažjé pri potresu jako uspešno sodelovala tudi gospa tašča ne vem katerega gospoda. Dosedaj nisem vedel, da so tašče dobre tudi za potres. Me veselí! Tašče nam ne manjka, pa se nam ni bati zastran uspeha in bomo videli, kateri bo preje odnehal.

Takšna je ta reč in je jako dalekosežna. Toda, kakor rečeno, še ni do-

gnana in se ne vé, ali se bo dognala. Do tedaj pa je treba ohraniti kri mirno in se izogniti vsem nepremišljenim dejanjem. Kar se tiče mojega osebnega prepričanja, sem osebno prepričan in to že sedaj in brez komisije, da nam vremena ne delajo na Marsu. Marveč mislim, da na vreme Mars nima vpliva.

Kajti je vendar vreme že določeno za vse leto naprej v pratiki, pratike pa ne tiskajo na Marsu, nego pri nas. To je tisto!

Pa ne le zastran vremena, ampak se mi zdi, da Mars sploh ni imel nič kakšnega vpliva v nobenem oziru. K večjemu, če ga je imel na gospodo od črnih in peresa: brez Marsa nemara ne bi bila pisala o Marsu. Ali bi pa bila. Sposobna je za vse!

Predno daš delati obleko, si oglej najnoveše modne liste, ki so v veliki izbiri na razpolago v knjigarni Tiskovne zadrgre, Ljubljana, Prešernova ulica 54, nasproti glavne pošte.

Gospodarstvo

Sladkor za vinogradnike

Pred kratkim sem vinogradnike opozoril na eventualno zboljšanje letošnjega vinskega mošta z dodatkom sladkorja ob trgatvi ter sem pripomnil, da se je z merodajne strani pravočasno potrebno ukrenilo, da bi ministrstvo naklonilo vsem vinogradnikom v Sloveniji in ta namen več vagonov prvostopne sipe po znižani ceni.

Ker pa ni dosedaj še nikake tozadevne rešitve in ni tudi nikake gotovosti, da bi se naproseni sladkor v zadostni množini (vsaj 30 vagonov) in o pravem času vinogradnikom naklonil, bi vsem prizadetim producentom svetoval, da si sami iz zadrege pomagajo ter izkoristijo sedanji zanje ugodni sladkorno-kampanjski položaj.

Se pred tremi tedni je bila cena kristalnemu sladkorju (sipa) po 20 Din kg, danes pa ponujajo razne tuzemske sladkorne tovarne «Sladkorne zveze» že po 14,25 Din loco Slovenija, torej za skoro 6 Din ceneje kot koncem avgusta.

Morda bi ne bilo napačno, ko bi se vinogradniška društva in kmetijske podružnice ter druge kmetijske in gospodarske zadrage v vinorodnih krajih takoj odločile na svojo pest za nakup potrebne sladkorja, ne čakaje na vladno pomožno akcijo. Kajti ni izključeno, da se bo cena v kratkem zopet dvignila, čim se vse tovarne kartelno združijo. — Samopomoč združenih vinogradnikov bo torej v tem slučaju prav na mestu.

Po sedanji ceni nabavljen sladkor, če ga je tudi nekaj več kot ga kdo za zboljšanje svojega mošta in domače pijače rabi, ne tvori nikake gospodarske izgube, ker sladkor se v gospodarstvu vedno dobro porabi. Pri tem je še upoštevati, da s prostovoljno, proti polnemu plačilu nabavljenim sladkorjem sme posameznik poljubno razpolagati, dočim se mora od vladne po znižani ceni prepuščeni sladkor porabiti le za izboljšanje mošta in ne še drugih domačih pijač, osebno pa ne za nadaljnjo prodajo.

Če bi pa slučajno med tem pravočasno dospel tudi vladni sladkor in če bi bil cenejši, kar pa je zbog že tako padle cene precej dvomljivo, lahko vsakdo prevzame še ono malenkost kilogramov, ki proporcionalno nanj odpadejo.

Ta teden je sicer nastopilo krasno vreme za ugodno zoritev grozdja vendar naj se navedeno nabavo sladkorja iz opreznosti za vsak slučaj takoj podvzame, da ne bo pozneje morebitnega kesa ali celo očitjanja.

Fr. Gombač.

Dr. Vladimir Perhavec:

O zaščiti vlagateljev v Češkoslovaški

Med glavne vzroke današnje denarne krize spada nedvomno nezaupanje vlagateljev napram denarnim zavodom. Vojna sama, ki je marsikaterega vlagatelja spravila potem inflacije ob vse njegovo premoženje, je ustvarila ambijent nezaupanja, s katerim se težko bore celo stare in solidne kreditne organizacije.

Povojna konjunktura je imela v vseh državah za posledico ustanavljanje denarnih podjetij, ki so nastala brez vsakega gospodarskega kriterija in dala povod težkim in usodnim gospodarskim polomom. Akoravno predvideva sedanja zakonodaja v takih primerih gotovo kazni za odgovorne čimtelje, ki vrhu tega jamčijo z vsem svojim premoženjem ali pa delno v primeru polomov, vendar pa ostanejo vlagatelji v takih primerih navadno oškodovani. Funkcija denarnih zavodov je predvsem družabnega značaja. V njih se zbira narodno premoženje in javni interes zahteva, da se to kolikor mogoče zaščiti in se s tem prepreči nepotrebne gospodarske perturbacije.

Veliki gospodarski polomi zadnjih let silijo zakonodajne faktorje razlih držav, da tudi preventivno posežejo v gospodarsko življenje in s tozadevnimi zakoni dajo gospodarskemu snovanju bolj soliden in normalen pravec.

Tako je obelodanila nedavno Češkoslovaška, ki spada brez dvoma med gospodarsko in kulturno najbolj prosvetljene evropske države, v svrhu zaščite vlagateljev štiri zakonske projekte, ki predstavljajo skupno bančni zakon. Njegova vsebina bi bila v kratkem nastopna.

Zakonski načrt o moratoriju v svrhu zaščite denarnih zavodov in njihovih upnikov določa, da se lahko odredi moratorij le v primeru javnega interesa, in to samo za čas absolutne potrebe.

Za poštne hranilnice odreja moratorij poštne, za vse druge denarne zavode pa finančni minister.

Jasno je, da je moratorij ali začasna ustavitev plačil, podvržen principu višje sile, ki zadeva več ali manj celokupno gospodarstvo in uporablja v primeru vojne, revolucije, velikih naravnih katastrof td. Trajati pa sme le toliko časa, dokler se javnost ne pomiri in dokler ne dobi gospodarsko življenje zopet normalnega poteka.

Najvažnejše je pa, da predvideva novi bančni zakon ustanovitev običnega fonda za vse denarne zavode v Češkoslovaški, ki bi v primerih moratorija in njega slabih posledic kreditno organizacija tudi gnotno primerno podprl. Glavne zakonske določbe gornjega projekta so naslednje:

Člani fonda so vsi denarni zavodi, delniške družbe z omejenim jamstvom.

Fond upravlja komisija dvanajstih članov. Knjigovodstvo, blagajniško in pisarniško službo opravlja Zemška banka v Pragi.

Člani fonda so obvezani, da plačajo od vsakega obrestovanega iznosa na vložne knjižice tekem 90 dni 1 1/2 % Zemski banki.

Ko doseže fond gotovo višino, odpaše gornja obveznost. Vsak zavod, ki je tekem pet let član fonda, ima pravico do podpore, in to le v primeru izgub, ki bi bile v stanu, ogroziti njegov obstoj ali pa vlagatelje.

Zakonski načrt o vložnih knjižicah delniških bank in o reviziji bančnih zavodov določa odgovornost in jamstvo v primeru izgub. Člani predstojništva in nadzornega sveta jamčijo za vso škodo, nastalo iz poslov, zaključenih s kreditnim dolžnostmi, ki jih predpisuje zakon, statut, poslovni red itd. Zakon o dolžnostih revizije bank določa, da morajo biti denarni zavodi, ki se bavijo z izdajanjem vložnih knjižic, člani revizijskega društva, ki se ima šele ustanoviti. To društvo spada obenem pod revizijo finančnega ministrstva.

Ko stopi zakon v veljavo, morajo zavodi, ki prihajajo v poštev, dokazati, da njih rezerve, določene za kritje izgub, znašajo najmanj 10 % delniške glavnice.

Člani predstojništva so dolžni se obvezati materialno, da iz lastnih sredstev stvorijo glavnico v višini 10 % delniške glavnice, ako te rezerve ne dosežejo 10 %.

Gornji rezervni fond je namenjen izključno upnikom. Delniške banke smejo ustanavljati podružnice izključno z dovoljenjem državne uprave. Iz poslovanja delniških bank je izključena trgovina z blagom. Izjemo tvori več trgovina v formi komisije in na račun podjetja, ki se nahaja obenem z banko v poslovnih zvezi.

Predstojnik delniške banke je dolžan izdelati v soglasju nadzorstvenega sveta poslovni red o principih podeljevanja kredita, ki pa ne smejo ogroziti aktivnosti in dobri glas podjetja.

Zakonski projekt o dolžnostih bančnikov o depozitu vrednostnih papirjev je izdelan po zakonskem načrtu o bančnih poglih Nemčiji. Predvidevane so kazni od 100.000 do 300.000 Kč in ječa od enega tedna do enega leta.

V gornjih zakonskih načrtih se je močno uveljavil kolektiven princip. Vidi se, da so imeli češkoslovaški zakonodajalci pred očmi celokupno kreditno organizacijo, ki postane po teh zakonih tesno zvezana in podvržena ostri državni kontroli.

Novi bančni zakon pomeni veliko preorientacijo v češkoslovaškem denarnem gospodarstvu in stavlja že itak solidno češkoslovaško gospodarstvo na naravnost granitno podlago.

Poročilo na nastopni način motivira končni zakonski predlog: Lahko se upa, da bo predložena ureditev denarnega poslovanja pripomogla k ozdravljenju gospodarskih razmer.

Ne bi bilo slabo, ko bi se tudi jugoslovski merodajni krogi zanimali za češkoslovaški bančni zakon, ki pomenja važno novost in napredek v trgovinski zakonodaji.

Tržna poročila

Novosadska žitna borza (19 t. m.) Tendencia nestalna, promet slab. Pšenica baška 357,5 (10 vagonov), ječmen baški 340, kuruza stara 282, beli baški fižol 425 — 445.

S HMELJSKEGA TRŽIŠČA.

Zatec, 17. septembra. — Mirni promet. Obče se opazuje, da cene za srednji hmelj pridobivajo. Živahno povpraševanje. — Cene od 2000 do 2250 Kč za 50 kg.

Nürnberg, 18. septembra. Prodanih 700, dovoženih 450 bal. Promet neizpremenjen.

== Važna sprememba v civilnem zakoniku. V osnutek novelizacije čl. civilnega zakonika je med drugim sprejeto tudi določilo, po katerem more sodnik sklenjeno pogodbo izpremeniti, ako to zahteva spremenjen gospodarski položaj iz pogodbe obvezne osebe ali izpremenjene gospodarske prilike sploh. Seveda mora biti vsaka lastna krivda na izpremenjenem gospodarskem položaju izključena. — To določilo ima zlasti v časih nestalnih gospodarskih in valutarnih razmer dalekosežen gospodarski in tudi socialni pomen.

== Cene živeža v Banatu. Iz Vršca javljajo, da ni posebnih izprememb v cenah živežnih potrebščin. Opaža se le, da je kuruza cenejša kot so kmetje želeli, ker se je letina tokrat dobro obnesla in prihaja na trg le boljše blago, ki se hitro razpečava. Nekateri ga prodajajo v žrnju po 17,50 Din (14 kg), kar bi odgovarjalo ceni 122,50 Din za stot. Stara kuruza se prodaja po 250 do 260 za 100 kilogramov. Cena pšenice je 260 do 300 Din. Izgleda, da je sedaj cena stalna. Moka se giblje med 3,10 do 5,35 Din za kg na debelo v mlinih. — Cena mesa je neizpremenjena, poskočila je samo suhim prašičem na 20 do 30 Din za kg žive teže, ker se zelo povprašuje po prašičih za reje zaradi pocenjenja kuruze. — Zanimivo je padanje cen sladkorja zaradi prav dobre letine repe v Bački. Cena kristalnega sladkorja (sipe) je padla na 16 Din za kg in bo po informacijah pri

trgovci padla še za en dinar. Te nižje cene bodo zelo ugodno vplivale na vkuhanje sadja, posebno breskev, ki so letos dobro rodile, dočim je sliv zelo malo in se prodajajo po 4 do 6 Din kg.

== Dobave in prodaje. Dne 9. oktobra se bo vršila pri ravnanstvu državnih železnic v Zagrebu oферtalna licitacija glede dobave blokkart; pri ravnanstvu državnih železnic v Sarajevu glede dobave želaka in laka. — Dne 10. oktobra t. l. pri ravnanstvu državnih železnic v Zagrebu glede dobave razne inventarja za postaje; pri ravnanstvu državnih železnic v Sarajevu glede dobave 3000 kg mila. — Glavna carinarnica v Caribrodu bo prodala dne 10. oktobra potom dražbe 5 tovornih vagonov.

== Predmetni oglasi z natančnejšimi podatki so v pisarni Trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani interesentom na vpogled.

== Novi vodni vrelec v Novem Sadu. V bližini novosadskega zdravilišča so našli pri merjenju zemlje nov močan vodni vrelec, ki ni nič slabši od dosedanjega. Izraha se začne že prihodnji teden. Upati je, da bo Novi Sad dobil v kratkem nov vodni zdravilni vrelec. Ako bo imelo izkopavanje pričakovani uspeh, namerava uprava razširiti kopališče.

== Letošnja produkcija sladkorja. Po proračunu ministrstva za trgovino in industrijo bo letošnja kampanja sladkorja presegala vse prejšnje letine. Računajo, da bo letošnja produkcija znašala 120 tisoč ton.

== Sladkorne tvornice v Červinjanu. Po vesteh iz Trsta nameravajo nekateri tržaški finančniki zgraditi v Červinjanu v Furlaniji veliko tvornico sladkorja, ki bo začela že prihodnje leto obratovati.

== Sladkorna rafinerija v Solunu. Francoska skupina kapitalistov in industrijev je stavila grški vladi več predlogov za ustanovitev sladkorne rafinerije v Solunu. Grška vlada je na te predloge v načelu pristala.

== Enotna moka na Češkem. V boju proti draginji in v stremljenju omejiti uvoz tuje moke in s tem vplivati na aktivnost trg. bilance, je čsl. vlada izdelala zakon o enotni moki. Zakon pomeni zakonito poseganje v proces produkcije in stremi za normalizacijo ene panoge industrijske proizvodnje. Zakon predvideva štiri vrste moke. — Odpor proti zakonu je močan in je upanje na uresničitev vladne namere majhno.

== Produkcija srebra v Kanadi. Lani se je v Kanadi pridobilo vsega skupaj 18.601.744 unč srebra napram 18.626.439 leta 1922.

== Zlato v Zedinjenih državah. Federal Reserve Board je izrazil mnenje, ko je stopil Dawesov načrt v veljavo, da bi se imele Zedinjene države pobrigati za to, da postane dolar edino novčeno merilo po svetu. Od vsega zlata, ki se nahaja na svetu v prometu in ki ga je nekaj nad devet milijard dolarjev, je bilo dne 1. junija t. l. v ameriški Uniji 4460 milijonov, to je skoraj polovica. V Ameriki upajo, da bo šele sedaj začela prava gospodarska delavnost Evrope in da bo leta mogla v Ameriki kupovati mnogo predmetov in sirovin. Toda poprej se mora prenesti preobilico ameriškega zlata v Evropo v obliki posojil.

Borza

19. septembra:

LJUBLJANA. Efekti: Celjska posojilnica 210 do 0, Ljubljanska kreditna 225 do 240, Merkantilna 123 do 130, Prašedion 916 do 922, Slavenska 10 do 102, Strojne 150 do 154, Trboveljska 0 do 465, Vevče 123 do 130, 4 in pol odst. kom. zadolžnice Kranjske deželne banke 0 do 90. Blago. Les: bordonali, franko meja 515 do 0, tramonti franko meja 0 do 415, deske, I., II., III., franko meja 630 do 0, III. od 14 cm naprej, media 22, franko meja 545 do 0, remeljni 35-70, 70-70, 40-80, 80-80, 4 m, franko meja 615 do 0, drva, suha, bukova, 1 m dolga, franko nakl. post. 26 do 27 (2 vag.), ogile, 1a, vilano, eksp. blago, franko meja 124 do 0; pšenica, domača, franko Ljubljana 365 do 0, baška, franko baška post. 75-76 350 do 0 (2 vag.); kuruza, baška, franko baška post. 0 do 290, oves baški, franko baška post. 0 do 270; suhe gobe po kakovosti 50 do 58; laneno seme, par. Ljubljana 690 do 0; konoplja mandžurska, brutto za netto, franko Ljubljana 0 do 880; otrobi, pšenični, franko Ljubljana 0 do 225; pšenična moka, 0 baška, franko baška post. 540 do 540, 2 baška, franko baška post. 0 do 480; divja repica, franko Slavenska postaja 0 do 260; krompir uzančni, franko nakl. post. 120 do 130; fižol ribničan, brutto za netto, franko Ljubljana trans. 0 do 700, netto, franko Ljubljana 600 do 0; prepelihar, netto, franko Ljubljana 525 do 0; mandoloni, netto, franko Ljubljana 400 do 0; seno, 1a, sladko, prešano, franko Ljubljana 75 do 0; vino belo, dolenjsko, štajersko, hrvatsko, po vzorcu, franko nakl. post. 715 do 800; jeklo po vzorcu, franko vagon nakl. post. 0 do 27.

ZAGREB: Na elektnem tržišču tendenca nespremenjena, slaba. Promet srednji, največ v Eskomptni, Hipo in Slavoniji. Na deviznem tržišču se je nadaljevala čvrstejša tendenca, ki je nastopila večeraj. Tečaj tujih deviz do dalje naraščal, blaga je bilo malo, povpraševanja razmeroma mnogo. Narodna banka je sicer ponujala čke, a za previsoke tečaje. Trgo-

valo se je največ v devizah na Dunaj, Italijo in Prago. — Notirale so devize: Dunaj 0.10175 do 0.10375, Budimpešta 0.0975 do 0.0995, Milan izplačilo 316.875 do 319.875, ček 316 do 319, London ček 322.5 do 325.5, New-York 71.75 do 72.75, Pariz 390, Praga 216.9 do 219.9, Curih 1360 do 1370; valute: dolar 70.75 do 71.75 aK 0.1085, lire 319, efekti: bančni: Eskomptna 19 do 110, Hipo 58 do 60, Jugo 102 do 105, Kreditna Ljubljana 220 do 225, Slavenska 100 do 104, Prašedion 915 do 917, industrijski: Slavonija 77 do 79, Trbovlje 445 do 450, Vevče 123 do 135.

BEOGRAD. Tendencia čvrsta, blaga malo, prometa 16 milijonov. Narodna banka je intervenirala le v Sviči. Notirale so devize: Dunaj 0.1026 do 1.1027, Italija 316 do 317.9, London 322.70 do 323, New-York 71.80 do 72.25, Praga 217 do 218.

Sokol

Ljubljanski Sokol. V nedeljo dne 21. septembra dopoldne ob pol 12. uri izroči v telovadnici v Narodnem domu odposlanstvo zagrebške sokolske župe darilo društveni telovadnici vrsti, katere si je priobila pri tekmi v Zagrebu dne 16. avgusta prvenstvo. Pozivljamo članstvo, da se polnoštevilno udeleži društvenega slavlja. Zdravo! — Odbor. 2039

Sokolsko društvo v Zagorju ob Savi nam poroča: Pri tekmi na pokrajinskem zletu v Zagrebu, si je priobila tudi tekmovalna vrsta Sokolskega društva v Zagorju ob Savi, v srednjem oddelku prvo mesto. Glasom sklepa T. O. in staršinstva Zagrebške sokolske župe se podari naši vrsti darilo mesta Cetinja: stara črnogorska kubura (samokres), katere se na slovesen način izroči po delegatih Zagrebške župe naši vrsti danes, dne 20. septembra ob 19. uri v Sokolskem domu, spojeno z nastopom tekmovalne vrste. Pozivljamo članstvo in prosimo Sokolstvu naklonjeno občinstvo, da se slavnostne izročitve polnoštevilno udeleži. Članstvo, ki poseduje krog, se zbere točno ob 16. uri pri Sokolskem domu ter korporativno odkoraka na postajo k sprejemu deputacije. Bratje pokazite sokolsko disciplino! Zdravo!

Sokolsko društvo v Šoštanjcu naznaja, da se vrši njega izredni občni zbor v četrtek dne 25. septembra ob 8. uri zvečer pri Mravljaku. Udeležba bodi polnoštevilna. Zdravo!

Sport

SLUŽBENE OBJAVE LNP.

Pri poslovnih seji se štajajo naslednji igrači za: S. K. Primorje: Arhar Fr., Pečar A. s pravom takojšnjega nastopa, s pravom nastopa od 17. marca 1925 Dečman A. S. K. Hermes: Josip Privšek s pravom takojšnjega nastopa, s pravom nastopa od 17. marca 1925 Macoratti L. S. K. Jadran: Kristan V., Junkar I. in Ahčan L. s pravom takojšnjega nastopa. S. K. Celje: Regner I. s pravom takojšnjega nastopa, s pravom nastopa od 17. marca 1925. Goršek R. I. S. S. K. Maribor: Kossi Fr., Saffran M. Naš Oeza se preda JNS, da mu izposluje izstop iz CAF. S. V. Rapid: Pollak St., Baumet H., Frangesch E. s pravom takojšnjega nastopa. S. K. Svoboda M.: Mattel Fr., Wolzgebach P., Oman Fr., Karba E. s pravom takojšnjega nastopa. S. K. Ptuj: Baumgartner K. s pravom nastopa od 17. marca 1925.

Verificirajo se prvenstvene tekme Celje : Jadran 2 : 5 in Slovan : Korotan 8 : 1 z dne 8. t. m., nadalje mladinska pokalna tekma z dne 7. t. m. Ilirija : Primorje 3 : 2, s čimer se pripozna S. K. Ilirija kot zmagovalac mladinskih tekmoval.

Prvenstvena tekma Slovan : Slavija se vrši 21. t. m. ob 10. na prostoru S. K. Primorja. Vsak klub postavi po tri reditelje, blagajno vodi Slovan, službojuči odbornik g. Kump. Cene 3, 5 in 10 Din.

SLUŽBENE OBJAVE LLAP.

(Iz seje tehn. odbora 19. t. m.) Citajo se za S. K. Primorje Jug Franc, Umek Anton s pravom nastopa 14. marca 1925. Za TKD. Atena (hazena) Jansky Hilda, Počkar Mimi.

Za olimp. petboj, ki se vrši v nedeljo na igrišču Ilirije se določa sledeča jurija: Vrhovni sod, ki vrši istočasno službo časomerilcev: Gorec, Slamič, Cerne, Sancin D., Sancin Savo. Starter: Sancin Dan. Sodniki na progi: Betetto, Jernejčič, Lukežič. Zapisničarja: Gregorič, Sakšida. Vrhovni reditelj: Kalin.

Klubi Ilirija, Hermes, Jadran, Lask in Primorje se pozivljajo, da postavijo po 3 reditelje, ki se morajo javiti ob 13.30 uri pri vrhovnemu reditelju g. Kalinu. Klubi, ki se tej odredbi ne bi odzvali, ozi-

roma bi njih reditelji slabo vršili rediteljsko službo, se kaznujejo z globo 200 Din. Službojuči odbornik pri petboju: gospa Pajnič.

Vzame se na znanje prijavo nacionalnega mitinga za gospode in dame, katerega priredi S. K. Primorje 11. in 12. oktobra.

Sestanek jurije za olimp. petboj se vrši danes ob 20.30 uri v damski sobi kavarne Emona. Vsi nominirani gg. sodniki se pozivljajo, da se istega sigurno in točno udeležijo. — Tajnik II.

Prvenstvene nogometne tekme 21. t. m. Jutri, v nedeljo se vrše v območju Ljubljanskega nogometnega podsaveza važne prvenstvene tekme. V Ljubljani, na igrišču Ilirije, igrata dopoldne Hermes in Jadran (ob 9. uri rezervi, ob 10.30 l. moštvu), ob 16. uri Ilirija in mariborski Rapid. Na igrišču Primorja tekmuje ob 10. uri Slovan in Slavija. V Mariboru se vrši tekma Maribor : Celje. — Ilirija, ki je od leta 1918 dalje z uspehom branila svojo prvenstveno pozicijo, mora računati letos z mnogo tršim bojem. V Rapidu naleti v nedeljo na trenutno najnevarnejšega tekmeča. Zadnje srečanje med njima je končalo neodločno in tudi jutri nikakor ni vnaprej sigurno, da zmaga Ilirija. Ilirija bo imela predvidoma premoč v halnih in najbrže tudi v forwardu, zato pa razpolaga Rapid z boljšo obrambo in ima veliko prednost, da nastopi izpočit, dočim ima Ilirija za seboj težke tekme s Saškom in v Zagrebu, ki niso ostale brez sledu. — Zanimiv boj je pričakovati med Hermesom in Jadranom. O Hermesu je znano, da marljivo trenira in da se nahaja v jako dobri formi. Jadran je svoje moštvo reorganiziral in ojačil z nekaterimi novimi silami. — V tekmi Slovan : Slavija je računati na zmago Slovana, čeprav bo tudi Slavija napela vse sile, da doseže vsaj časten rezultat.

Hazena-prvenstvo Slovenije. V nedeljo dopoldne ob 11. uri se odigra prvo kolo hazena-tekem za prvenstvo ljubljanskega lahkoatletskega podsaveza. Kot prva tekmeča nastopita Ilirija, ki drži prvenstvo v tej panogi sporta že od l. 1920 ter mlada in agilna Atena, ki je osnovala svojo družino šele letošnjo sezono. Tekma bo jako zanimiva in napeta ter bo nudila vsem obiskovalcem izreden sportski užitek, ker bosta ob družini postavili v boju svoje najboljši moči ter bosta skušali doseči zmago in na ta način ostati v nadaljni konkurenci za prvenstvo Slovenije. Izid tekme je jako dvomljiv, ker sta obe družini precej enako močni, kar je pokazala zlasti zadnja tekma v Mariboru, Atena ima svoje najboljši moči v vratarici, desnem krilu in srednji napadalci, Ilirija pa se odlikuje po dobri obrambi in levem krilu. Ker je tekma izredne važnosti za nadaljni razvoj tega sporta za našo žensko mladino, priporočamo obisk vsej naši sportni publiki, predvsem pa našemu ženskemu svetu. Tekma se vrši na prostoru Atene ob glav. tivoliskem drevoredu. Vstopnina znaša za mladino do 14. leta 3 Din, za dijake 5 Din, navadna stojišča 7 Din in sedeži 10 Din.

Češkoslovaška : Jugoslavija. Nogometna tekma med našo in češkoslovaško reprezentanco se vrši 28. septembra in ne 28. oktobra. «Prager Presse» poroča, da bo sodil to tekmo italijanski sodnik Mauro in ne Dunajčan Braun.

Tajnik JNS Fedor Bazala je podal ostavko na svoje mesto.

Znani madžarski igralec Orth, dose-danji srednji napadalec MTK, je prestopil k dunajski Vienni.

Kriza v Jugoslav. koturaškem savezu. Kakor poročajo zagrebški listi, je prišlo v JKS do večje krize. Oba tajnika sta podala ostavko.

Uspehi naših lahkoatletov na Rumunskem. Prošlo nedeljo se je vršil v Petro-senju v Rumuniji mednarodni lahkoatlet-ski miting, katerega so se udeležili tudi nekateri naši atleti, ki so dosegli prav-lepe uspehe. Jugoslovan Benče je zmagal pred Madžarom Somfalj v teku na 400 m v 51.8 (sedanji jugoslov. rekord na to progo drži Kojič s 52.2), v metu diska pa je Jugoslovan Ambroczy dosegel izvrsten rezultat z 42.34 pred Rumunom Davidom, ki je dosegel 41.98. Ambroczy je vrgel kroglo 13.58. Tudi češkoslovaški atleti so se dobro odrezali. Vohralik (Praga) je zmagal na 1500 m v 4:17 pred Rumunom Kabatko in na 3000 m v 9:13 pred Budimpeščancem Kulstom.

Zbirajte in darujte,
da zgradimo
Sokolski dom
na Taboru!

Lastnik in izdajatelj Konzorcij «Jutro»,
Odgovorni urednik Fr. Brozović,
Tisk Delniške tiskarne, d. d. v Ljubljani.

Kdor oglašuje
ta napreduje!

Dr. Robert Kermanner:

Enodnevni izleti po pogorju polhograjskem VII. (Dolje.)

Iz Polhograjske doline.

Da se izognemo prašni cesti, gremo iz Ljubljane skozi Rožno dolino na Vič in dalje ob Gradaščici do graščine na Bokavcih, ali pa še boljše je Rožno dolino mimo opekarn čez hriček skozi vas Brdo do Bokavcev in dalje ob Gradaščici da pridemo do Stranske vasi, kjer preseka mo, ono nam že znano cesto, ki pelje iz St. Vida na Dobrovo čez Prevalnik, kjer smo šli na Toško čelo. V eni uri smo dospeli v Stransko vas in kmalu pridemo na Suijico in Gabrje. Tu pri cerkvi smo na pol poti v Polhov gradec. Za hišo ob cesti, do katere vodijo stopnice gor, nas vodi steza po svetno gor, se razširi v skalnato pot s krasnim razgledom na cerkvico Sv. Jurija, ki nas pozdravlja s hriba onstran Gradaščice po celi dolini. Pri ostrem ovinku na desno pustimo to pot in krenemo zopet na stezo levo v gozd in čez travnik do vasi Ravnik in na Katarino, kamor dospemo od ceste gor v eni uri. To je na zgodnjem spomladaj najlepša pot! Ko je drugod še vse zimsko, imamo tukaj že trobentice, jeternik, pljučnik, od Ravnika naprej pa prvi

teloh, ker je pot v zatišju, na južni strani in solnčna. Teloha si naberejo že v snegu! Opazil sem, da še večini spomladnih izletnikov ni znano kako se dobijo prvi popki teloh, ki so razviti že pod snegom, da se razcvetijo in oplode še v dobi, ko drevje še nima listja, na soncu v zatišju gozda, ker ima seme potem v gozdni poletni senci dovolj časa, da kljub pomanjkanju solnca do jeseni dozori. Ako razkopljete sneg na takem kraju, kjer običajno raste teloh, in zadeneš na velike, na 7 do 11 delov razcepljene telohove liste, potegneš vse list ven in na dnu lista boš dobil popek, ki ga vzemi s pecljem vred domov in postavi peclje v kozarec z vodo tako, da so popki zgornj. Ker je teloh trpežna rastlina, katere glavni del je kakor mazinec debela korenika, ki pojanja na enem koncu vsako leto liste in cvete, na drugem pa polagoma umira, s tem rastline ne uničiš, ona požene še isto leto zopet nov list in cvet, ki pa najbrž ne bo mogel več dati zrelega semena, ker bo imel jeseni premalo toplote v senčnatem gozdu. Sicer je pa ta krasna rastlina zelo strupena in povzroči lahko smrt v razdražih živce. Povzroči lahko smrt v razdražih živce. Povzroči lahko smrt v razdražih živce. Povzroči lahko smrt v razdražih živce.

Tudi naprej od Gaberja pri vasi Log pelje za malo hišo steza po skalovju in

travniki do male kapelice in po gozdu naprej na pot, ki vodi na Katarino.

Mi gremo pa še naprej in pustimo mično cerkvico Sv. Jurija ki na levi strani na nas dol gleda za seboj. Pravijo, da je sv. Jurij sam branil cerkev pred Turki, ko so jo na nekem roparskem pohodu proti Polhovemu gradu hoteli izropati, pa niso mogli vdreti. Dospeli smo do velike kmetije Zirovnike in od desne strani nas kliče Sv. Katarina, ki jo tukaj že iz ceste vidimo. Izpod nje priteče Črni potok in se izliva v Gradaščico. Do gori imamo od ceste tudi tukaj eno uro po grabnu navzgor ali pa po cesti po ovinkih.

Ako pa stopimo od Zirovnike še čez potok, zavijemo takoj okoli hiše na desno gor in zelo napet kolovoz nas vodi naglo navzgor do mične vasice Belo, kjer imajo izpod Goljke vrha pred Grmado napeljan vodovod z izborno pitno vodo. Pred to precej visoko ležečo vasjo (683 m) z mičnim razgledom v dolino imamo pa panoramo, ob kateri se ustavi vsaka noga: pod nami Osredok na sredi kotline, pred nami Topol in Sv. Katarina, za njo zadaj pa nam še znani junaški sv. Jakob, na levo Goljke vrh in Grmada. Ako s te točke gledamo na te vedno solnčne kraje, tedaj šele razumemo dobro, kaj nam jih tako prikupne dela. Od Belega, kamor smo prišli v eni uri, ima-

mo še pol ure med telohom in reso po cesti, do Katarine. Hodili smo skoro ves čas po dolomitih. Lahko bi bili šli od Belega tudi naravnost na Grmado. To pot čez Belo priporočam posebno izletnikom kolezarjem, ki lahko pustijo kolese pri Zirovniku, in gredo čez Belo na Katarino, ali na Grmado in Katarino, čez Osredok pa zopet k Zirovniku nazaj.

Od Zirovnike naprej se dolina zožuje, v Belci se pa zopet razširi in skoro pridemo do vasi Dvor z dvema cerkvama. Starejša je zidana v 16. stoletju, strop kaže stavbo srednjega veka, portal pa prehod iz gotike v renesanso. Tudi tu imamo spomine na čase turških vpadov. V bližini je Babna gora z razvalinami utrdbe, katero so pred napadom muslimanov ženske, ki so se tu utaborile, s krpom in vilami ubranile.

Tudi tukaj od Dvora gor so ljubljanski izletniki že dobro izhodili pot, ki vodi po gozdu na Katarino. Takoj za Dvorom pridemo na cesto, ki pripelje od postaje Drenov grič čez Lesno Brdo mimo Horjula in vodi v Polhov gradec. Dolenja vas, Srednja vas in — Polhov gradec je pred nami. Gora Sv. Lovrenca se je videla že dolgo, nad nami je Grmada, na levo dolina Male vode, na desno sofetska Božena.

Ako nismo šli na Grmado že tik pred Dvorom, kjer nas pripelje pot v poldru-

gi uri po razoraní strmini gore na vrh, — opazovali bi bili rdečkast oolit, glinast peščenjak in skriljast apnenec z okameninami, — zavijemo tik pred prvo gostilno polhograjsko, pred Graščico, gor in smo tudi tukaj v istem času na vrhu. Kolezarjem pa bolj priporočam, da pustijo kolese v Belci ali v Dvoru, gredo po prvi poti gor, po drugi dol v Polhov gradec, se okrepčajo pri Graščici in so čez pol ure zopet na kolesih, če gredo iz Gradca po lepi, malo izvoženi cesti nazaj do Belce.

Omeniti pa moram tudi novejšo razlago besede Jeterbenk od znanega zgodovinarja in pravopisca Franceta Levca, ki bo izpodrinila vse pranje. Vitezi Hartenberg — Hart je v staro-nemškem jeziku gozd —, prvotni lastniki graščine na gradu, so se imenovali tudi Hertenberg, in vrh, na katerem je stal njihov grad, po njih Hertenberg ali Hirtenberg. Kakor je nastala iz Herberge beseda »jeperge«, iz Hermana beseda Jerman, tako je nastal iz Hertenberg »Jertenberk«, »Jeterbenk«, »Jeterbenk«. Ali je ime poznejših viteзов »von Benck« uplivalo na izoblikovanje te besede, o tem naj sodijo jezikoslovci. (Konec sledi.)

Darujte za sokolski Tabor!

Veaka beseda 50 par

Mali oglasi

Stane vsaka beseda 50 par. Za "Dopisovanje" in "Zentive" se računa vsaka beseda 1 Din. — Priobčujo se le mali oglasi, ki so gledani v naprej. Plače se lahko tudi v znakih. Na vprašanja odgovarja uprava le, če je vprašanje priložena znakica za odgovor ter manipulacijska pristojbina (3 Din).

Prireditve

Streliki klub "Gricek"
priredi poudom tekmovalnega streljanja v nedeljo 21. t. m. pri "Tisku na griču". Za gradom, vinko trgatav z godo in plesom. Pričetek ob 3. Vstop prost. 2037

Pouk

Učni tečaj
za risanje krovov in za šivanje otroških in ženskih oblač, kostumov in plaščev. Sprejem dame in gospodice za praktični pouk v svojo priložnost šivanja za lastno rabo in samostojnega šivanja vsakovrstnih šivalnih izdelkov. Modni časopisi na razpolago. Prodaja se troji po meri. Konec. Soja za risanje krovov in šivanje damskih oblač. Ena Schehan, Ljubljana, Stari trg 21, I. nadst. 18241

Učni tečaj

za izdelovanje damskih klubov sprejema dame in gospodice v praktični pouk v svojo priložnost šivanja za lastno rabo in samostojnega šivanja vsakovrstnih šivalnih izdelkov. Modni časopisi na razpolago. Prodaja se troji po meri. Konec. Soja za risanje krovov in šivanje damskih oblač. Ena Schehan, Ljubljana, Stari trg 21, I. nadst. 18241

Učni tečaj

za izdelovanje damskih klubov sprejema dame in gospodice v praktični pouk v svojo priložnost šivanja za lastno rabo in samostojnega šivanja vsakovrstnih šivalnih izdelkov. Modni časopisi na razpolago. Prodaja se troji po meri. Konec. Soja za risanje krovov in šivanje damskih oblač. Ena Schehan, Ljubljana, Stari trg 21, I. nadst. 18241

Strojno pletenje

Sprejmejo se deklice pod nadzorom poučevalke strojno pletenje. Ponudbe pod "Pouk 8/985" na upr. "Jutra". 19429

Pouk

Klavirja, nemščina in francosčina daje dama. Uspesna metoda. Pouk posameznem ali v skupinah. Vpoštevane trj. korespondence. Naslov pove uprava "Jutra". 19745

Dama

z najboljšimi spričevanji in priporočili — profesorica du college d'Amiens — sprejme učence in učence za pouk v francosčini in angleščini — proti zmernemu honorarju. Ponudbe po direktni metodi. Hotel "Tivoli" 32, od 3-7 ure. 19594

Službe (dobe)

Mlinarskega pomočnika priletnega in zanesljivega, sprejme takoj Resnik, Laško 19629

Služkinja za pod-evu

tudi mlado dekle, se išče za lahka soba in kuhinjska dela. Stanovanje mora imeti pri starši ali drugih svojcih. Naslov pove uprava "Jutra". 19628

Pletilke!

Več dobro izurjenih pletilk sprejme takoj "Ika", tovarna pletenin v Kranju. 19562

Več krov. pomočnikov

sprejme "Elite", Ljubljana, Prešernova ulica 9. 19533

Več dobrih in pridnih krojaških pomočnikov

sprejme trdnika M. Škerbič, Trbovlje II. 19528

Čevlarskega pomočnika

spretnega, za fino delo, ki zna samostojno delati, iščem za takoj. Biti mora dober krojaček: mesto stalno, plača po dogovoru. — Cenene ponudbe na: M. Golik, Brod-Moravice (Hrvaško). 19441

Carinskega deklaranta

išče za takoj Ljubi. Spedijska trdnika. Detajlirano, lastnoročno pisane ponudbe z navedbo referenc in docednjega službovanja pod "Carinski deklarant 9986" na upravo "Jutra". 19639

Vajenec za tov. zrcal

in brušenje stekla, se išče. Javiti se je pri Ivanu Vrbovcu, Ljubljana, Za gradom št. 9. 19635

Boljša dekle

23-30letna, ki zna hišna dela, se išče. — Ponudbe s sliko na naslov: Marija Milosavljevič, Zemun, Dubrovačka 16. 19634

2 čevlarska pomočnika

dobra, kakor tudi vajenca, sprejme takoj Ivan Ivančič, čevljar, mojster, Topla-reber, p. Stari Log pri Kočevju. 19461

Zavijalko čaja

spretno in pošteno, sprejme takoj trdnika Ivan Perdan nasledniki v Ljubljani, Krekovo trg. 19678

Plačilna natakarija

se takoj sprejme. Pisemne ponudbe s sliko na naslov: Pichler, kavarina "Evropa", Ptuj. 19722

Soboslikarski

in plekarski pomočnik, se sprejme. Ivan Pavlič, Logatec. 19737

Učence (Piccolo)

priden in pošten, se sprejme takoj v kavarini "Central" v Celju. 19651

Blagajničarko

sprejme kavarina "Central" v Celju. 19655

Šole prosto dekle

14-15 let stare, zdrave, dobro vzgojene, se sprejme za lahko delo in k otrokom. Naslov pove uprava "Jutra". 19638

Službe (iščejo)

Šofer-avtomonter s 15letno prakso, išče mesta. — Dopise pod "Avtomonter" na podružnico "Jutra" v Mariboru. 19621

Gospodična

izurjena v špeciirski stroki in vseh pisarniških delih, želi premeniti službo. Ponudbe pod "Poštena" na upravo "Jutra". 19612

Avto-monter

samostojna moč z dolgoletno prakso, išče s 1. oktobrom primerno službo — gre tudi kot sofer. Ponudbe pod šifro "Zanesljiv 9941" na upravo "Jutra". 19547

Pozor! Trgovci, industriji

Želim vstopiti kot pisarn. moč, skladiščenik, razpečevalac ali vodja katerega malnega podjetja. Sem trznega, mlerica in poštenega značaja. Vprašanja na upr. "Jutra" pod šifro "Eksport". 19720

Vodja papirne trgovine

in knjigarne, večleten in kavejce zmolen strokovnik, želi mesto premeniti. Pristopi tudi kot družabnik k obistočenemu podjetju ali prevezne papirno trgovino. — Ponudbe pod šifro "Zaženjen in avtlen 306" na upravo "Jutra". 19636

Mlad trg. pomočnik

želi vstopiti v kakem večjem kraju v Sloveniji kot praktičant v trgovino z manufakturnim ali mešan. blagom. Več po dogovoru. — Cenene ponudbe na upravo "Jutra" pod "Marljiv 9901". 19665

Večletni hišnik

starejši in zanesljiv, oženjen, brez otrok, vajen centralne kurjave, išče službo. Nastopi lahko takoj. — Ponudbe pod "Pošten in delaven" na upravo "Jutra". 19708

Izurjena šivilja

gre šivat po hišah, event. vzame delo na dom. Naslov pove uprava "Jutra". 19703

Manufakturnist

prvotna moč, želi premeniti dosedanje mesto. Cenj. ponudbe na upravo "Jutra" pod šifro "Spreten 10008". 19707

Mlad trg. pomočnik

dobro, pošten in spreten detalist, spreccirski in mešane stroke, išče mesta s 1. oktobrom. Gre najraje na deželo. Naslov pove uprava "Jutra". 19669

Strojepiska

(blagajničarka) zmnoža tudi drugih pisarniških del, išče službo. Pripravljen je pomagati tudi druga hišna dela. — Naslov pove uprava "Jutra". 19663

Mladenič

24 let star, išče službo v kakli trgovini ali sileno. — Zmožen je ključavničarstva. Ponudbe na upravo "Jutra" v Celju pod "Zanesljiv". 19650

Pisarniške službe

kakršnekol, išče upokojence. Začasnno gre tudi brezplačno. Naslov pove uprava "Jutra". 19659

Varčna, dobra kuharica

želi mesto gospodinje pri vdovcu, gostilničarju ali v večjem podjetju. — Ponudbe na upravo "Jutra" pod šifro "Varčna 9988". 19661

Pridno in pošteno dekle

ki je vajeno vsiega hišnega dela, bi šlo v boljšo hišo. — Ponudbe na upravo "Jutra" pod značko "Na Hrvaško". 19633

Gaterist ali brusar

ali na venečijanko, išče oženjenec, stalno mesto s stanovanjem. — Naslov pove uprava "Jutra". 19638

Konkurenčne cene!

Trpežno in solidno! — Vsa silkarska in plekarska dela izvršuje trdnika Anton Stipčević, Rožna ul. št. 13. po najnižjih cenah kvadr. m 3-7 Din, plekarska dela kvadr. m od 10 do 15 Din. 19704

Prvovrstna šivilja

ki dela perilo in predelava tudi stare oblake, se priporoča za na dom. Naslov v upravi "Jutra". 19673

Perje

kokoške, gosje in gosji puh ter rače, oddaja vsako množino po smerih cenah trdnika E. Vajda, Čakovce. 1836

Majhen deseden avto

znamke "Puch". Se valed rodbinskih razmer po nizki ceni prodaja ali zamenja s kakim drugim blagom. — Naslov pove uprava "Jutra". 19674

Avtoomnibus

16sedeln, se prodaja, tovarna karnetirja, nalonska H-murine 8 sedežna, 2 sadni steklenici, maln za grozdje, slamočenica, bejček, 500 opasnikov, vinski sodi, 100 metrov vodovodne cevi, cevi za ograjo, žepnice za tekočine, benicinski avtorovarji, 50 kg vijakov, zaprti pločevinski vrvi, 3 maneni avtomotorje, razni avtomoti, lahki voz z dro, 2 kopirnici, 2 balenčni tehnični, 10 škrinice, 2 kovčka, prilivaki, steklenice za kompot, 2 antik. lesenice, stari denarji, vreče za stiskanje medu. Poljanec dalje Jurij Jenko, trzovec, škofja Loka 26. 19135

Šival. stroje na obroke

najcenejše in najboljše, za katere se jamči 10 let, in sicer za šivilje, krojače in čevljarje, kupite pri trdniki L. Reboij v Kranju. — Poučevanje v umetnem vzpenju vsak čas brezplačno. — Cenik pošljem brezplačno. 17019

Biljar "Seifert"

Manitlen 95/190, brez sukna, 12 palic, 3 kroglice, prav dobro ohranjen, se prodaja kompletno za 3000 Din — Kavarina "Slon" v Ljubljani 19582

Sodi

se bodo prodajali v soboto na Glavnem trgu v Mariboru. 19557

Srebrn denar

več sto komadov, prodam. — Naslov pove uprava "Jutra". 19717

Kostanjev les

za tani, 100 vagonov, prodam za sukcesivno dobavo do konca leta, franco vagon. — Rudolf Zore, Ljubljana, Gledališka ulica šte. 7/II. 19700

Več specijalk na platnu

ceno napredaj. Vprašati je v trgovini Fr. Salmič, Sv. Jakoba nabrežje. 19739

Kolesa Puch-Helios

po znižanih cenah. — Kdor misli kupiti kolo, naj ne zamudi ogledati. Tudi na obroke. V obeh trgovinah na Mesinem trgu 13 v Ljubljani — Ceniki na razpolago. 19727

Izložbena omara

beli atlas, poceni napredaj. Naslov pove uprava "Jutra". 19730

Akomulatorji

sistem "Tudor-Varta", za osvetljenje avtomobilov z in brez kisline, vseh velikosti, vedno v zalogi. — "Tebin", Zrinjevac br. 15 (prizemno) Zagreb 19644

Za Eisenmann-magnet

sestavni deli, se dobijo v avto in mehaničnih delavnicah. Generalno zastopstvo "Tebin", Zagreb, Zrinjski trg 15. — Telefon št. 27-04. 19642

Eisenmann, avto luč

magnetni in sveče ter drugi pribor in val sestavni deli. General. zastopstvo "Tebin", Zagreb, Zrinjski trg št. 15. Telefon 27-04. — Zahtevajte ponudbe. 19646

Radio akumulatorje

dobavljamo ceno. "Tebin", Zagreb, Zrinjska trg 15. Telefon 27-04. 19640

Trboveljski premog

drva koks angleški premog slezijske brikele dobavlja "Ilirija" tu, Kralja Petra trg 8. Telefon 220. Plašilo tudi na obroke. 1920

6 bramskih sodov

od 13001 do 21181, dobro ohranjenih, prodam po 3750 za liter. Ogledajo se v Zg. Št. št. 105. 19647

Pohištvo

Kdor si hoče nabaviti pohištvo po nizki ceni in na obroke, naj kupi pri trdniki Fr. Zupancič, Mizarstvo in trgovina s pohištvom, Vičnec št. 20. 19504

Vila z vrtom

se prodaja v Liscen št. 52 pri Celju Dve mansardni sobi na razpolago. 19666

Zapravilivček, diro

in opremo, se prodaja za Din 3000. — Naslov pove uprava "Jutra". 19577

Uradniški zimski plašč

železničarski, popolnoma dobro ohranjen in površnik, se po nizki ceni prodaja. Naslov pove uprava "Jutra". 19605

Kupim

Lipove plohe lepe in suhe, od 7 cm debeline naprej, kupi Mihalj Hribar, Lhan št. 44, pošta Domžale. 19632

Suhe gobe

kupujem vsako množino. — Ponudbe z vzorci je poslati na: Kanekita Umberto, do 17. septembra Jesenice, hotel "Paar", od 17. sept. do 19. sept. Kranj, "Stara postaja" in od 20. do 21. sept. Ljubljana, hotel "Tivoli". — Konec po Milaslo I. Via dell'Orso 6, Italija. Prevzajem v zastopstvo za logo prvotne firme. 19146

Storže

jelove, borove ter jelod in šir, kupuje Fructus, Ljubljana, Tabor 2. 19510

Kupim suhe gobe

po najvišji ceni in vsako množino. — Ponudbe z navedbo cene z vzorcem na: Ivan Sever, Velenje. 19374

Železno blagajno

št. 1, rabljeno, dobro ohranjeno, kupim. Ponudbe pod "Hešma 9857" na upravo "Jutra". 19335

Kupim morale

Veridicus

Pater Kajetan

Roman po ustnih, pisanih in tiskanih virih

Ob obeh podolžnih straneh samostana so vrtovi; na južni sadojnjak s čebelnjakom, njive za zelenjad in gredice, ob soplepju je tudi izvrstno keglišče, na severni strani so drevoredi lip in kostanjev s klopki ob cesti preko travnikov.

Tu je moj novi dom.

Krasna je stara, v romantiškem slogu sezidana cerkev s sedmimi olatji, polnimi težkih, umetno izdelanih svečnikov, okusnih marmornih in lesenih kipov, starih mojstrskih slik, razkošnih čipk in vezenin. Darovi plemičev, plemkinj in bogatašev, nabrani tekom stoletij, negovani s skrbno ljubeznijo.

Krasna je leca ob prvem mogočem stebri na levi strani cerkve; vsa je iz bele marmorne z vložnimi reliefi in kipci. Tla so pester mozaik, klopi iz ohrane, svetle hrastovine.

A najkrajše so orgle na razkošnem koru. Včasih so prirejali celo orkestralne maske. Dvoje violin, viola, kontrabas in bobni so še tu, zaprašeni, pravi, brez strun in tolkača... Glasbeniki so pomrli, instrumentov ne zna rabiti nihče več.

Moji novi tovariši so zvečne šablone. Slični so si kakor krajcar krajcarju. Individualnosti je malo.

Provincial p. Kalist pa je original. Preko šestdeset star, dolg in suhljat, a živahen kakor mladenič, aristokratskih manir in športov. Kot opat je baje brezbrizen, preveč tolerant, a strasten lovec in ribič. Kadarkoli more, izgine na pristavo pod goro in izostaja na lov po več dni skupaj.

Prior p. Kvirin je kakor izsušen okostnjak: bled, majhen in droben, da je videti, kakor bi se kuta sama premikala, natakajena na palico. Oči ima srepe, sive, gleda vedno strogo in čimerno povešenih in tenkih ustnih skoraj ne odpre. Kjer se pojavi, vse umolkne in otrpne. Menda se ga vse boji. Koliko je star, ne ve nihče. P. Benedikt trdi, da ima šele 50 let, a lahko bi jih imel že sto.

Najstarejši redovnik je vsekakor p. Joahim, samostanski knjižničar. Majhen je, zavaljen, ima ogromno glavo brez sledu las, napol slep, zato vedno z velikanskimi, s črnimi roženim

robom okvirjenimi naočniki na velikem krivem nosu. Sliši le še z levim ušesom. Okoli 80 let je star. V knjižnici tiči skoraj ves dan, dremaje med foliantni in listinami, ki jih ureja že preko štirideset let vedno iznova, a jih ne uredi nikoli.

Simpatična sta p. Egidij in p. Virgilij, samostanska vratarja in sadjereja. Popolna kmeta, grčava možakarja, vedno smrdelja po gnoju in slivovici, lopatastih in žuljavih rok, s podvitima kutama, da se jima vidi gole kosmate noge do kolen, mišičasta in celo pozimi vsa zagorela. Govorita le o letini, cvetlicah, rastlinah, grmovih in drevju ter sta vedno dobre volje. Poiščem ju, kadarkoli utegnem.

Meni najbližja sosedja sta p. Danijel in p. Inocenc. Prvi velik, vitez, rdeče zariplega, a skrbno obritega obraza, črnih kodravih las okoli gladko obrite in umite tonzure, lepo skratčene kute, nekaj kloštrski gizdalini. Njegove velike, temno-rjave oči se vedno smejejo, a njegove ustnice izdajajo cinika, ki se vsemu roga. Silno zna biti ljubezniv, njegov glas je mehak in dobričav; kar govori, kaže, da pozna mnogo sveta. Meni zelo nesimpatičen.

P. Inocenc je srednje rasti, lenih, počasnih kretenj in čudno nezaupnih pogledov. Vedno umika oči, strmi v tla, molči in izginja v svojo celico zmerom prvi izmed vse družbe.

Toda opažam, da p. Ignacij in p. Inocenc tičita vedno skupaj, zdaj v tega, zdaj v onega celici, kakor p. Danijel in p. Alfonz se iščeta in najdeta, kadarkoli je le mogoče. A čudno! Ti prijatelji se v družbi niti ne pogledajo, da, celo umikajo se drug drugemu. V obednici sede tihi daleč narazen, se nikoli ne ogovarjajo; kakor hitro pa se konvent razide, hitita para skrivaj drug k drugemu. Čemu to? Mar so tu prijateljstva prepovedana in se morajo skrivati?

P. Dominik je samostanski ekonom. Malo ga je videti, ker živi največ na pristavi. Trebušat je, ima sumljivo rdeč nos, a trdijo, da gospodari vzorno. Samostan ima vsega v izobilju.

Čudak je p. Hipolit. Baje ga meče božjast, plah je, zamisljen, mrtvaško bled; vsake glasnejše besede se prestraši, ob vsakem ropotu se zgane, ob vsakem poku plane in trepeti. Preden stopi v svojo celico, posluškuje ob vratih; preden jo ostavi, moli glavo iz odprtine in jo vrti nezaupno na vse strani. Menda se boji, da bi ga kdo ne naskočil iz zasede. Baje se vedno postji, čisto biča in ima strašne halucinacije. Odgovarja le «da» in «ne» ter beži pred vsakomur.

Prijatelj p. Benedikt je jasen, odkrit značaj; ves se pogreza v glasbo, govori le o skladateljih in skladbah; umetnik je na

orglah in harmoniji, in preseda cele dave za njimi. V polemikah pa je osoren in nervozen ter ne trpi nikakega ugovaranja. Občuje le z malokom; izbirčen je, samozavešen, dasi ne domišljav. Z vsakomur prijazen, je menda vendarle prijatelj le z menoj. Hvaležen sem mu, da je pri p. priorju izposloval, da sem smel poslati v Ljubljano po svoj klavir in svojo knjižnico.

Jaz, p. Kajetan, sem torej zelo zadovoljen. Dela imam dovolj in uživam mir pred hudobijami zunanjega sveta. Nihče se ne meni zame, klavir in knjige uporabljam svobodno in končno lahko služim Bogu po svoji vesti.

Ostali očetje so brez zanimivih potez. Vsaj doslej. Morda jih pokažejo pozneje.

Grčar mi je pisal, da ima Micika snubca.

Neprijetno me je zadela ta novica, in nekaj dni sem bil silno potr. Čemu, zakaj? — Vedno sem želel Miciki največjo srečo v življenju. Kar je storila zame, ji lahko poplača edinole Bog. Jaz samo molim, naj bi našla moža, ki bi jo znal tako spoštovati in ceniti, kakor zasluži po svoji brezmejni nesebičnosti in plemenitosti. Zdaj, ko sem zvedel, da se je učitelj G. najresneje zaljubil vanjo in da bi se oženil z njo, pa sem vendarle žalosten.

Čemu, kajak? — Mar je to slutnja, da z G. ne bo srečna? — Grčar mi je sporočil, da je učitelj G. izvrsten človek, značajen, omikan, dobrosrčen ter da je z doma skoraj imovit. Odkod torej moja težka slutnja in strah za Micikino srečo?

In sploh: Kaj mi mar Micika in njen snubač? Zgodi se božja volja! Jaz smem zanjo le moliti.

In vendar! Odkar sem v samostanu, moram misliti veliko nanjo. Vedno jo vidim pred sabo, tiho, ljubeznivo se smehljajočo, neumorno skrbno za moj blagor. Preprosta je, a neskončno dobra. Ko me je ostavil ves svet, je le ona prišla za menoj in me je na Krvavi peči rešila gotove pogube; ko mi je viselo življenje na niti, je bila le ona, ki me je v Prelovmu potegnila z roba zijajočega groba. Tega ji ne morem pozabiti, in moja hvaležnost me priklepa nanjo neločljivo.

Ljubila me je! Ljubila s čisto, duševno ljubeznijo ter se je žrtvovala zame kot najboljša sestra in najhrabrejša mati. Jaz pa ji nisem dal ničesar, nego le malo prijaznih, zahvalnih besed.

Ako se Micika omoži — srce se mi krči ob tej misli — me pozabi; jaz pa bom izgubil srce, ki ga nisem našel plemenitejšega in kakršnega ne najdem nikdar več... Žalosten sem.

Novo! Otvoritev. Novo!
Naznanjam cenj. občinstvu, da sem otvoril
v Ljubljani, za Gradom št. 9 ob Gruherjevem prekopu
(prej Nadvojvode Friderika cesta)
filijalo tovarne za izdelavo zrcal in brušenje stekla.
Izdeloval bom vsakovrstna brušena in nebrušena zrcala in stekla kakor
tudi umetno brušenje na steklo.
Imam stalno v zalogi steklo za izlozbe, okna, automobile in kočije.
Centrala: Beograd.
1903/a
Se priporoča A. Špiljak.
Lastnik Ivan Vrhovec.

Nudim lasne obroke
Vpletke (kite), barvanje
las z "L' Oreal Hane"
M. PODKRAJŠEK,
frizer za dame in gospode,
Sv. Petra cesta 52.

Dvonedstropna hiša

na periferiji mesta, s trgovskimi lokali, stanovanjem, velikim dvoriščem, vrtom, hlevom in skladiščem se za izredno nizko ceno in pod izjemno ugodnimi pogoji **proda**. V hiši je električna razsvetljava in telefon. 4883 a
Ponudbe na Jugoslovanski kreditni zavod v Ljubljani.

Priporočamo knjigo Dr. Jos. Tičar Nalezljive bolezni.

Opis važnih nalezljivih bolezni z navodili za nego bolnikov. S slikami.
Cena s poštnino vred 20 Din 50 p.
Naroča se pri Tiskovni zadrugi v Ljubljani, Prešernova ul. 54.

Nosim
perilo, kravate, rokavice, nogavice itd. od turške
A. Šinkovec nasl. H. Soss
Ljubljana, Mestni trg 19.
1910a III

Odda se v Kranju

lepa, moderno urejena 4873/a

kavarna z restavracijo

na račun izučeni reflektantom, po možnosti oženjenim, ki morejo položiti primerno kavicjo. Primerno stanovanje poleg restavracije.

Pismene ponudbe z navedbo višine kavicje, referenc ter prepisov izpiseval na pisarno odvetnika dr. Beno Sabothya v Kranju.

Peter Dekleva

trgovski potnik

po mučni bolezni, star 24 let, dne 18. septembra ob 9. uri zvečer v Gospodu zaspal.

Pogreb rajekega bo dne 20. septembra ob 16. uri iz mrtvašnice splošne bolnice k sv. Križu. 4882 a

V Ljubljani, dne 19. septembra 1924.

Anton in Marija Dekleva, starši — Ana in Nina, sestre — Nino in Vladimir, brata.

Brez posebnega obvestila.

Potrjeni od globoke žalosti naznanjamo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem tužno vest, da je naš prisrčno ljubljeni sopro, brat, svak in stric, gospod

Franjo Papst

višji revident državnih železnic

po dolgi mučni bolezni dne 19. septembra 1924. ob 4^{1/10} uri, predviden s tolažili sv. vere, v 49. letu starosti, mirno v Gospodu zaspal.

Prevoz ostankov predragega pokojnika bo v nedeljo, dne 21. septembra 1924. ob 4. uri popoldne iz hiše žalosti, Kolodvorska ul. 34, na glavni kolodvor, odkoder se pozneje prepelje v rodniško grobnico v Videm pri Krškem.

Pokojnika priporočamo v blag spomin. Maša zadušnica se bo brala v ljubljanski farni cerkvi sv. Petra dne 20. septembra 1924. ob 4^{1/8} uri zjutraj.

V Ljubljani, dne 19. septembra 1924.

Žalujoča soproga in ostali sorodniki.

Zaščitna etiketa.

Pravi originalni okrepčujoči železni

ELIXIR

VLAHOV

katerega proizvaja edini tvorničar

R. VLAHOV

Odlikovan na vseh svetovnih razstavah.

Ime VLAHOV in njegova ETIKETA sta zakonito zaščitena v vseh državah sveta. Tvornica R. VLAHOV proizvaja vedno isto vrsto in postopnost svojih specialitet kakor v predvojni dobi.

Zaloga: T. Mencinger v Ljubljani

Sv. Petra cesta št. 43.

1020/a

Čuvajte se ponaredb!

Najnovejša iznajdba!

Brez kvarjenja blaga kemično snajenje in vsakovrstno barvanje oblek

Anton Boc

Ljubljana, Solenburova ul. 6.

I. nadst. 414/a 611111-1111 46.

Modistka Z. Gorjanc & Co.

Ljubljana, Sv. Petra c. 27

polje hotela Tratinik

priporoča svojo veliko zalogo vsakovrstnih

damskih klobukov.

Sprejema klobučevino (šlice) v prekrjevanje ter vsa popravila.

Zaloga

Spaterie-oblik

Postrežba točna.

1822a Cene najnižje.

ŠOLSKE KNJIGE

ZA VSE ŠOLE

V NAJNOVEJŠIH IZDAJAH

IMA VEDNO V ZALOGI

KNJIGARNA TISKOVNE ZADRUGE

V LJUBLJANI, PREŠERNOVA ULICA ŠT. 54

ODDOD NASPROTI GLAVNE POŠTE DDDDD